Paradise Lost
(Dutch)

MILTONS VERLOREN PARADYS.

II. Stukje.

De Pryz is [illegible]

7/5
Lenox

[illegible]) Dutch

75

met deze 2 stukjes compleet

11 30

N

IIJ S

N.

II G.

XII

HET

VERLOREN PARADIJS

VAN

MILTON.

HET ENGELSCH gevolgd

DOOR

J. H. REISIG.

II. Stukje.

TE ZUTPHEN
BY A. VAN ELDIK, MDCCLXXXXII.

VIERDE GEZANG.

O Waar is de waarſchuwende ſtemme: wee den inwoonderen der aarde! welke hy, die de openbaring zag, toenmaals luide in den Hemel hoorde roepen, toen de draak na eene twede nederlaag woedend nederkwam om wraak te nemen aan de menſchen? waar is zy; om onze eerſte ouderen, nog tydig van de nadering hunnes geheimen vyands gewaarſchuwd, hem en zyne dodelyke ſtrikken gelukkig te doen ontvlugten? want thans ſtreek Satan vlammende van woede, nu nog als verzoeker, maar weldra als verſchuldiger neder, om aan den onſchuldigen zwakken menſch zyn verlies van den eer-

ſten veldſlag en zyne vlucht tot den afgrond, te wreken. Doch zonder zich te verheugen wegens zyne komst, van hoe verre ook, hoe verwegen, en zonder vreze; zonder oorzaak om zich in zyne nadering te verblyden, begint hy zyne gruwzame verzoeking; die thans naby hare geboorte in zynen rusteloozen boezem kookt, en als een duivelsch werktuig op hem zelven terug ſlaat. Afgryzen en twyffeling verſcheuren zyne ontroerde denkbeelden; overal is de grond voor hem een bruizende afgrond; en onvermogend om door verandering van plaats zo min eenen voetſtap van de hel, dan van zich zelven te ontvluchten, draagt hy dezelve in zynen boezem, en rondsom zich heen. Thans wekt het geweten de ſluimerende wanhoop; wekt de bittere gedachte aan dat geen wat hy was, wat hy is, en het ysſelyker toekomende dat hem verwacht; op vreesſelyker wanbedryven moet een vreesſelyker lyden volgen. Somtyds vestigt hy zyne gepynigde ſombere blikken op Eden, hetwelk zo bevallig voor hem lag; ſomtyds op den hemel en de glansryke zon, welke thans het toppunt van haren middagstoren beſteeg; dan in diepe herinnering borst hy in de volgende woorden uit:

Ô Gy, die met overtreffenden glans bekroond, gelyk de God dezer nieuwe waereld van uwe alleenheersching nederziet; op wiens gezicht alle de starren hare kleinere hoofden omhullen; tot u spreek ik, doch met gene vriendschaplyke stem, en voeg uwen naam daarby, ô Zon! om u te betuigen hoe zeer ik uwe stralen haat, die my herinneren uit welk eenen staat ik viel; hoe heerlyk ik eenmaal boven uwen kogel verheven was, tot dat hoogmoed, en nog erger heerschzucht, my, strydende tegens den onwederstaanbaren koning des hemels, in den afgrond stortten. Ach! waarom beoorloogde ik hem? hy, die my tot de stralende hoogheid schiep, waarin ik geplaatst was, verdiende deze behandeling niet; nimmer wierp hy my zyne weldaden voor, en zyn dienst was niet zwaar. Wat kon geringer zyn, dan hem te pryzen, en wat redelyker, dan met dank hem te betalen? Doch alle zyne goedheid werkte boosheid en niets dan kwaadaartigheid in my. Zo hoog verheven, versmade ik de onderwerping; een stap hoger, dacht ik, zoude my tot den hoogsten verheffen, en in een ogenblik aan den onmeetbaren schuld van eindeloze dankbaarheid, zo bezwaarlyk door eeuwig te betalen, door

eeuwig ſchuldig te blyven, ontheffen; vergetende wat ik onophoudelyk van hem ontfing, en niet overwegende dat een dankbaar gemoed zyne ſchuld erkennende niets ſchuldig blyft, maar altoos betalende op eenmaal in ſchuld komt en zich uit dezelve ontſlaat. — Waar was dan die drukkende laſt? ô had zyn almagtig beſluit my tot eenen geringeren engel geſchapen, ik ware gelukkig ſtaan gebleven; gene onbegrensde hoop had myne eerzucht doen ontwaken. Doch waarom niet? veelligt had eene andere hoge magt het oproer gezaaid, en my, hoewel geringer, tot zyne zyde overgehaald. Maar andere magten my gelyk, zyn niet gevallen, onbeweeglyk ſtonden zy, gewapend tegens alle inwendige en uitwendige verzoekingen. Hadt gy dezelfde vrye wil en magt om te ſtaan? Gy had dezelven! wien of wat hebt gy dan aan te klagen dan de vrye liefde des hemels aan allen in gelyke maat uitgedeeld? dat dan zyne liefde vervloekt zy! zyne liefde of haat, my onverſchillig, verdoemde my tot eeuwige pynen. Neen, vervloekt zyt gy! doordien uw wil tegens den zynen vrywillig gekozen heeft, wat gy zo billyk thans beklaagt. Ik ellendige! waar zal ik den eeuwigen toorn, waar

de eindeloze wanhoop ontvluchten? waar ik heenvlucht is de helle; ik verstrek my zelven tot eene helle; in den diepsten afgrond opent zich een diepere, welke my geduurig dreigt te verslinden, en waartegen de hel die ik lyde een hemel te zyn schynt. ô Keer dan eindelyk terug! is er nergens eene plaats voor berouw, nergens eene voor vergiffenis open? Neen, gene dan door onderwerping. Aan dat woord te denken verbiedt my myne trotschheid en de vreze voor schande by de geesten des afgronds, die ik met andere beloften, met andere ydelheden vervoerde, en my beroemde den Almagtigen te kunnen onderbrengen. Ik ellendige! weinig weten zy hoe yslyk deze ydele verwaandheid my doet lyden, onder welke pynen ik innerlyk verzucht: en terwyl zy my, in de hel ten troon gestegen, hoog verheven tot Diadeem en Scepter, aanbidden, lig ik, alleen de hoogste in magt, ook de diepste in ellende gevallen. Eene zodanige vreugde vindt de eerzucht! Doch gesteld, dat ik berouw konde hebben; gesteld dat ik uit genade in mynen vorigen staat zou kunnen hersteld worden; hoe rasch zou de grootheid, de trotsche gedachten terug roepen; hoe rasch dat geen ik zag

roepen, wat eene geveinsde onderwerping had doen zweren? welvaart zou de geloften in pynen afgelegd, als afgedwongen en niet geldend verklaren. Nimmer kan eene ware verzoening daar ſtand grypen, waar de wonden van eenen dodelyken haat zo diep zyn ingedrukt; dit zou ſlechts oorzaak zyn van eene ergere vredebreuk en eenen zwaarderen val. Dus zoude ik de korte ſtilſtand duur en met dubbelde ſmarten kopen. Dit weet myn rechter! hy diensvolgens is zo verre om den vrede te ſchenken, als ik ben, om denzelven te bidden; dus van alle hoop verſtoken, ſlaat hy in ſtede van ons bannelingen en verworpenen, zyne ogen op het voorwerp van zyn genoegen, den mensch, en op de voor hem geſchapene waereld. Vaarwel dan, hoop! en met de hoop vaarwel vreze! vaarwel wroeging! al wat goed is, is voor my verloren! boosheid, ſtrek gy my tot eenen God! door u mogelyk zal ik het ryk met den koning des hemels verdeelen, en mogelyk meer dan de helft daarvan regeeren; hiervan zullen de mensch en deze nieuwe waereld weldra getuigen.

Terwyl hy dus ſprak verduisterde elke gemoedsbeweging zyn gelaat, driemaal door bleekheid, toorn, nyd en wanhoop

van verwe veranderd. Dit alles misvormde zyne geleende gedaante, en verried zyne valschheid byaldien eenig oog hem gadesloeg. Want hemelsche gemoederen zyn aan zodanige onreine driften nimmer onderworpen. Dus, als een konstenaar van bedrog, elke beroering met uitwendige kalmte te vernisfen, nam hy de verstelling te baat; hy was de eerste die onder den dekmantel van heiligheid de valschheid te werk stelde, om gruwzame euveldaden van weërwraak zwanger, te verbergen. Doch nog niet genoeg was hy in dezelve volleerd om Uriël, reeds achterdochtig, te misleiden; het oog van dezen volgde hem op zynen weg nederwaards, en zag hem op den Asfyrischen berg in eene ontsteltenis, groter dan die welke een der zalige geesten kon overkomen. Alleen, niet bespied nog gezien gelyk hy waande, bemerkte Uriël echter zyne trotsche gebaarden en zyne dolzinnige bewegingen.

Dus vervolgt Satan zynen weg en nadert de grenzen van Eden, waar het verrukkend paradys, thans in de nabyheid, met zyn ingesloten groen als met eene landschappelyke heining, het vrugtbaar hoofd eener steile wildernis bekroonde, welks hairige zyde digt met doornen, ruw en wild begroeid,

alle nadering afweerden! Daar boven verhieven zich tot eene onzichtbare hoogte de majestueuse schaduwen der cederen, dennen, vygen, en der uitgespreide palmbomen; een lommer-ryk toneel! en doordien de klimmende takken schaduw boven schaduw vormden, eene woudachtige vertoning die het prachtigst gezicht opleverde! Nog hoger dan hunne toppen verhief zich de begroende wal van het paradys; en opende onzen stamheer een uitgestrekt gezicht rondsom hem heen in zyn nabuurig ryk hier beneden. Nog boven dezen wal vertoonde zich eene ronde rey van uitgelezen bomen, beladen met de schoonste vruchten, tevens met bloezems en vruchten van gouden kleuren, met smeltende schakeringen vermengd en doorweven. De zon schoot op dezelven hare stralen vrolyker neder, dan op eene purpure avondwolk of vogtige regenboog, wanneer God het aardryk gedrenkt heeft. Zo vele bevalligheid vertoonde dit landschap. Uit eene zuivere kwam men in eene nog meer zuivere lucht, zy deed het hart de lieflykheden en vreugde der lente inademen, en verdreef alle zielsmarten buiten de wanhoop. Nu strooijen zachte koeltjens, hunne welriekende pennen klappende, pas

ontloken geuren, en lispelen waarvan zy dezen balzamenden buit geroofd hebben. Gelyk de noordoostewind hun, welken aan gene zyde van het voorgebergte der hoop gezeild, en Mozambik thans voorby zyn, Saba's liefiyke geuren van de speccrei-kusten van gelukkig Arabiën te gemoet waait, daarop vergast, vertragen zy hunne vaart, en de oude Oceaan door dezen reuk verkwikt, lacht vele mylen verre. Dus hield deze aangename reuk den bozen vyand eenen tydlang op, welke naderde om hem te vergiften; veel aangenamer voor hem dan Asmodeus den vischrook, die ofschoon verliefd op de bruid van den jongen Tobias, door denzelven verdreven, en uit wraak in ketenen gesloten van Medien naar Egypten gezonden wierd.

Satan was nu in gedachten verdiept en langzaam tot aan den voet van dezen steilen en woesten heuvel genaderd; doch verder vond hy geenen weg, zo diep verward gelyk ééne voortlopende struik stopten de laaggroeyende heesters en doornen den weg, welke door de voetstappen van menschen noch beesten kon worden betreden. Slechts eene poort was er, en deze lag aan de andere zyde naar het

oosten. De aartsvyand zag haar, doch hy versmaadde den rechten ingang, sprong met verachting en zonder moeite over alle de grenzen van heuvel en hogen wal, en laat zich in den lusthof op zyne voeten neder. Gelyk wanneer een roofgierige wolf nieuwe streken zoekt voor zynen buit, loert waar de herders hunne kudden des avonds te midden der zekere velden in eene schaapskooy byeen dryven, en zonder moeite over de heggen springt en zich in de kudde werpt. Of gelyk een dief gezind om eenen ryken te besteelen, wiens sterke deuren kruislings gesloten en vast gegrendeld, geen geweld hebben te vrezen, over de daken of in de vensters klimt. Dus klom de eerste grote rover in de schaapstal Gods, en dus drongen in latere tyden schaamteloze huurlingen in zyne kerk. Nu vloog hy opwaards en zat gelyk eene water rave op den boom des levens, de middelste en hoogste boom welke daar groeide; echter herwon hy daardoor het leven niet weder, maar zat daar om den dood uit te deelen aan hun die leefden; ook dacht hy geenfints aan de deugd van deze levenschenkende plant; hy gebruikte haar alleen voor zyne inzichten, daar zy wel gebruikt het zegel der on-

sterflykheid zoude geweest zyn. Zo weinig weet iemand buiten God alleen de rechte waarde van eenig goed het welk zich aanbiedt; de beste zaken worden tot grove misbruiken, of het edelst genot gebezigd. Nu ziet Satan in eene bepaerkte ruimte op den gehelen rykdom der natuur, op alle de genoegens voor menschelyke zinnen vatbaar, met nieuwe bewondering neder; ja wat meer is, hy ziet eenen hemel op aarde; want het gelukzalig paradys was den hof Gods, door hem in het oosten van Eden geplantst; oostwaards strekte zich Eden van Auran tot aan de koniglyke torens van Seleucia door de Griekfche koningen gebouwd, waar lang te voren de zonen van Eden in Thelasfar gewoond hadden; in deze aangename landstreek had God een nog veel aangenamer lusthof aangelegd; hy gebood den alom vruchtbaren grond alles voort te brengen wat gezicht, reuk en smaak kon vergasten; te midden van dezen hof stond de boom des levens boven anderen zyne kruin hoog verheffende, waaraan ambrozyne vruchten van groeijend goud bloeiden; en naast aan het leven groeide onze dood, de boom der kennis; die kennis van het goede zo duur gekocht door de kennis van

het kwaad. Een brede stroom vloeide zuidwaards door Eden; veranderde zynen loop niet, maar verloor zich onder den schaduwryken voet van eenen digtbegroeiden heuvel. Want God had dezen berg, die den hoog stygenden hof zyne gedaante gaf, over den snellen stroom geworpen, welke door de aderen der sponsachtige aarde met eenen aangenamen dorst opgezogen, eene frisse fontein deed ontspringen, die den lusthof met vele beken bewaterde. Dan stortte hy in eenen waterval van den steilen heuvel neder, en ontmoette den nabyzynden stroom, die thans uit zynen duisteren doortocht weder verschenen, zich daar in vier stromende armen verdeelt, langs verschillende wegen voortstroomt, en vele beroemde ryken en landen, onnodig hier aan te halen, doorkruist; nodiger ware het te melden, wanneer de kunst zulks vermogt, hoe de kronkelende beken dezer Saphier-bronnen, voortrollende over oosterfche paarlen en goudzand, onder neerhangende schaduwen en labyrinthische gangen van Nectar vloeiden, elke plant bezoekende, en bloemen voedden het paradyswaardig; bloemen, geensints door kieschheid der kunst in bedden of vreemde opgeschikte perken, maar door de milde natuur

op bergen in dalen en vlaktens mildadig voortgezaaid, daar waar eerst de morgenzon de open velden koesterend verwarmde en de ondoordringbare schaduw der middag prieelen deed bruinen. Dus was deze plaats de gelukkige landschappelyke zetel van verschillende gezichten; hier zag men wouden welkers kostelyke bomen welriekende gommen en balzam deden druipen; anderen welker vruchten gepolyst met eenen gouden schors bevallig nederhingen, en van eenen aangenamen smaak waren; hier waren de Hisperische velden waarheid, hier alleen, indien zy ooit waarheid geweest zyn. Tusschen dezelven lagen aangename velden, effene wyden en kudden, grazende de tedere kruiden; of palmheuvels, of de bebloemde boezem van eenige bevochtigde vallei strooiden hare schatten uit over bloemen van allerleie verwen en over de roos zonder doornen; aan de andere zyde zag men sombere grotten en tot eene koele wykplaats gevormde holen, over welken de wynstok als een tapyt heen gespreid met wellustige ranken langzaam voortkruipt, en zyne purpuren druiven uitlegt. Intusschen ruisschen murmelende beken van de steile bergen nederwaards, verdeelen zich of

vereenigen in eene hare stromen, terwyl de met myrthen bezoomde oevers in dit christal zich spiegelen. Aldaar stemmen de vogelen in choren hunne gezangen aan; Zephyrs, dartelende Zephyrs drinken den reuk in van velden en bosschen, en ruisschen in de zidderende bladeren, terwyl de algemeene Pan de Gratien en uuren ten dans geleidt, en de eeuwige lente met zich voert. Noch het aangenaam veld Enna, waar Proserpina bloemen plukkende, als de schoonste bloem zelve door den duisteren Dis geplukt wierd, het welk Ceres alle die moeilykheden te weeg bragt, om haar door geheel de waereld te zoeken; noch de lieflyke heining van Dafnis aan den Orontes; noch de begeesterende bron van Castilien, vermogten met dit paradys in Eden te stryden; ook niet met het Nisseisch eiland, het welk door den stroom Triton omcingeld is, en waar de oude Cham, door de heidenen Ammon en door de Lybiers Jupiter genaamd, Amalthea en haren met bloemen omkransten zoon den jongen Bacchus, aan de ogen zyner stiefmoeder Rhea verborgen had; noch de berg Amara waar de Abyssinische vorsten hunne zonen bewaken, onder de Ethiopische linie aan den mond des

Nyls, met christallen steenrotsen eene gehele dagreize omsloten, en door sommigen voor het ware paradys gehouden, echter van dezen Assyrischen hof zeer verre afgelegen, waar de vyand zonder genoegen alle genoegens en alle soorten van levendige schepselen zag, geheel nieuw en vreemd aan het gezicht.

Twee veel edeler gedaanten, het hoofd opwaards gekeerd, godlyk opwaards gekeerd en ryzig van gestalte, schenen met een aangeboren gezag in nakende majesteit de heren van dit alles. Waardig schenen zy dezen luister; waarheid, wysheid, gestrenge en zuivere heiligheid, die hoe gestreng, echter in eene ware kinderlyke vryheid bestond, en door deze de ware achtbaarheid des mans, straalden als het afbeeldsel van hunnen almagtigen Schepper uit het goddelyk opslag hunner ogen. In uitwendige gedaante van elkanderen onderscheiden, scheen ook hun geslacht niet het zelfde; hy scheen tot diepzinnige overpeinzing en dapperheid, zy tot zagtmoedigheid en alle aantrekkelyke bevalligheden; hy alleen voor God, zy voor God en hem gevormd. Het schoon brede voorhoofd en het verheven oog getuigden zyne opperheerschappy; van zynen gedeelden schedel hingen rondsom zynen rug krullend

de zwart bruine lokken, doch niet beneden zyne schouderen; maar zy droeg tot aan hare slanke lendenen nederwaards hare onopgesierde gouden vlechten, achteloos in krullen golvende gelyk de tedere scheuten van den wynstok, al het welk van hare onderdanigheid getuigde, doch die met een zoet vermogen gevorderd, door haar met kuische onderwerping, zedige fierheid, en liefkozend tegenstreven gegeven, en vol van liefde door hem wierd ontfangen. Ook waren de geheime delen des lichaams toenmaals niet verborgen. Hier heerschte gene schuldige, gene onteerende schaamte over werken der natuur. Hoe hebt gy zonden-broed! in plaats van dit geluk geheel het menschelyk geslacht door schynschoon, alleen door ydele vertoning van zuiverheid verstoord, en uit het leven der menschen zyn gelukkigst leven, eenvouwdigheid en vlekkeloze onschuld verbannen! Dus wandelden zy naakt, niet schuwende het aangezicht Gods noch dat der engelen, want gene kwade gedachte bevlekte hunne ziel. Zo wandelde het beminnelykst paar, het welk zich immer uit tedere liefde omarmde, hand in hand; Adam de beste der mannen onder alle zyne zonen na hem geboren, Eva de schoonste

onder alle hare dochteren. Onder een groen beschaduwd prieel zagt schommelend bewogen, by eene heldere springbron zaten zy thans neder; en na gene meerdere moeite dan genoegzaam was om na hunnen geliefden arbeid zich aan de koele zephirs te bevelen, de rust zoeter, en de heilzame dorst en honger aangenamer te maken, namen zy hunne avondmaaltyd van vruchten; nectarsche vruchten hun door de gebogene takken dienstvaardig geboden, terwyl zy op de zachte grasbank met bloemen doorweven, leunend nederzaten. Het sappig vleesch dezer vruchten was huune spyze; en zo vaak hun dorste, schepten zy in de schors uit de omzoomde bron. Gene aangename gesprekken, geen aanvallig lachen, geen jeugdig schertzen gelyk zulks het beminnelyk paar betaamde aan den gelukkigsten huwelyks knoten geklonken, ontbraken daar. Rondsom hen speelden dartelend alle de dieren der aarde, daarna wild geworden, en alles wat in bosschen en wildernissen, in velden of holen van den buit leeft. Vrolyk stapte de leeuw en wiegde het lam in zyne klaauwen; de beer, de tyger, de lynx, de panther sprongen rondsom hen heen, de logge elephant bezigde om

hun te behagen alle zyne krachten, en vouwde zynen buigzamen snuit; de listig vlyende slang weefde haren geschubden staart in Gordiansche knopen en gaf ongevoelig proeven van hare onzalige list; andere dieren legerden zich op het gras, beschouwden verzadigd al liggende de weiden, of gingen herkauwend tot hunne rustplaats; want de nedergedaalde zon spoedde thans in vollen loop tot de eilanden in den oceaan, en de starren die den avond aanbragten gingen in de ryzende weegschaal des hemels op, wanneer Satan nog van dezelfde plaats waarop hy stond rondsom zich ziende, van zyne verstomming weder bekwam, en aldus sprak: ó Hel! wat zien myne ogen met grieving! in onzen zo hoog geklommen toestand van zaligheid, schepselen van eene andere gedaante veelligt uit aarde gevormd, gene geesten, hoewel weinig minder volmaakt dan de bewoners des hemels. Myn oog volgt hen met bewondering; de beeldtenis der Godheid zo levendig in hun uitgedrukt, en de bevalligheid door de hand die hen wrocht op hare gestalte uitgespreid, zou myne liefde tot hen kunnen wekken. ó Beminnelyk paar! weinig denkt gy aan uwe naby zynde verandering, in

welke alle deze genoegens verdwynen en u in de ellende zullen nederstorten, die om zo veel te ysfelyker zyn zal, naar mate het genot van uwe zaligheid thans groter is. Gelukkig zyt gy, maar te weinig verzekerd, om dit geluk lange te kunnen smaken; deze hoge zetel, uw hemel wordt te slecht bewaakt, om eenen vyand gelyk daar is ingekomen, af te weren. Geen opzettelyke vyand echter van u, want ofschoon ik geen mededogen vinde, kan ik medelyden voeden met u verlatenen. Met u zoek ik eene verbindtenis, eene zo enge zo onverbreeklyke vriendschap, dat voortaan ik by u, of gy by my zult moeten wonen. Zeker zal myne woonplaats niet zo aangenaam zyn aan uwe zinnen dan dit paradys; doch ontfang dezelve als een der werkstukken van uwen maker; hy gaf my dezelve, en ik deel haar even gewillig aan u mede. Om u beiden te ontfangen zal de helle hare wydste poorten openen en alle hare koningen zullen u begroeten; daar zal meerdere ruimte zyn dan in deze beperkte landstreek om uwe talloze nakomelingen te ontfangen. Is die plaats niet beter, verwyt zulks aan hem die my dwingt om deze wraak aan u welken my niet misdeden te oeffenen uit weerwraak tegens

hem die my beleedigde. En ofschoon ik thans, gelyk ik waarlyk worde, by het aanschouwen van uwe ongestoorde onschuld tot in myn binnenste bewogen wierd, dwingen my echter rechtvaardige redenen, eer, gezag en wraak, verbonden met de verovering dezer nieuwe waereld om dat geen te doen, waarvoor ik anders hoewel gedoemd, een afschuw zou gevoelen.

Dus sprak de vyand, en verontschuldigde door de noodzakelykheid zyne duivelsche daden, gemeenlyk het voorwendsel der tyrannen. Daarna daalt hy uit zyne zitplaats van den hogen boom neder, mengt zich onder de spelende kudden der viervoetige dieren, zich zelven nu in deze, dan in eene andere gedaante der dieren verwisselende, als allermeest met zyn oogmerk overeenstemde om zyne prooi nader te bezichtigen, en ongemerkt te onderzoeken, wat hy door hunne woorden en daden nader van hunnen staat kon leren; nu trad hy gelyk een leeuw met brandende ogen rondsom hen henen; dan als een tyger, die in het veld twee vrolyke rhee-kalven spelend bespied heeft, zich dan uitgerekt op den buik nederlegt, dan weder opstaat en zyne loerende houding menigmaal verandert, en dus al het voordeel op-

stoort om hen beiden zekerder te bespringen en in zyne klaauwen te grypen; wanneer Adam de eerste man, Eva de eerste vrouw dus aansprak, en den Satan geheel gehoor deed zyn om zyne uitdrukkingen te vernemen:

Eenigste deelster in alle deze genoegens, en gy zelve dat gedeelte daar van, my waardiger dan alle de anderen! ontwyffeld moet de oppermacht welke ons, en voor ons de ruime wereld wrocht, oneindig goed, en door deze goedheid zo oneindig milddadig als vrymagtig zyn. Hy gaf ons het aanwezig zyn uit het stof, en plaatste ons hier in alle gelukzaligheid, ofschoon wy van zyne hand niets verdiend hadden, en niets te doen vermogten wat hem nodig was — Genen anderen dienst begeert hy van ons dan dit eenig dit gemaklyk gebod na te komen, om van alle de boomen in dit Paradys beladen met zo vele verschillende smaakelyke vruchten, den boom der kennis naast den boom des levens geplant alleen uitgenomen, te mogen eten; zo naby aan het leven wast de dood, welke eene vreesselyke zaak de dood dan ook zyn mag. Immers gy weet, God heeft den dood uitgesproken op het eten van dien boom; onder zo

vele tekenen van magt en heerschappy ons toevertrouwd, en het gebied over alle andere schepselen die de aarde, de lucht en de zee bewonen, zal deze de eenige blyk zyn van onze gehoorzaamheid. Dat dan een zo gering voorschrift, het welk onze uitgestrekte voorrechten omtrend alle andere dingen niet vermindert, en eene onbegrensde verkiezing van menigvuldige vermaken ons aanbiedt, ons niet hard dunke; laat ons in tegendeel hem altoos pryzen en zyne goedheid verheffen, terwyl wy onze aangename taak vervolgen om de groeiende planten te snoeien en onze bloemen te verzorgen; al het welk, ofschoon het met moeilykheid ware verbonden, aan uwe zyde my aangenaam zyn zou.

Daarop antwoordde hem Eva:

O Gy voor wien en van ik gevormd werd, vleesch van uw vleesch, en buiten wien ik zonder oogmerk hier zyn zou, myn geleider en hoofd, wat gy zegt is rechtvaardig en billyk. Waarlyk den Schepper zyn wy allen prys en dagelykschen dank verschuldigd. Ik voornamentlyk welke verre het gelukkigst lot mag genieten, ziende u door zo vele voorrechten boven my verheven, want nergens kunt gy uwe gelyken

vinden. Menigmaal herdenk ik den dag in welken ik voor de eerste maal uit den ſlaap ontwaakte, my zelve onder de ſchaduwen der bloemen vond ruſten, en myne verwondering waar en wie, van waar en hoe ik derwaards gebracht was, gêne palen kende. Niet verre van daar verſpreidde zich een murmeld geruisch van water uit eenen onderaardſchen kelder ontſprongen, zich vergaderende in eene vloeibare vlakte, waar het onbeweeglyk ſtond, en helder gelyk het uitſpanſel des hemels. Derwaards begaf ik my met onervaren gedachten, en lag my neder op eene rustplaats van groene zoden ter beſchouwing van deeze ſtille en heldere zee, die my eenen anderen hemel te zyn ſcheen. Nederbukkende om te zien, verſcheen in dit helder water eene beeltenis juist tegen my over, zich nederbukkend om my te beſchouwen. Ik deinsde terug, en de beeldtenis deed het zelfde; doch weldra wendde ik my vergenoegd weder derwaards, als even vergenoegd dezelfde beeltenis met antwoordende blikken van overeenſtemming en liefde, zich ook weder derwaard wendde. Tot op dit uur zou ik daarop geſtaroogd, en met een ydel verlangen my hebben gepynigd, had eene ſtem my niet toegeroepen:

wat gy ziet, bevallig schepsel, wat gy daar ziet, zyt gy zelve; met u kwam en verdween deze beeltenis: maar volg my, ik zal u derwaards geleiden waar gene schaduw uwe aankomst noch tedere omarmingen te verwachten is, tot hem, welker beeltenis gy zyt. Hem zult gy onafscheidelyk als de uwe bezitten, aan hem zult gy eene menigte baren die u gelyken, en deswegens, Moeder van het menschelyk geslacht genoemd worden. Wat konde ik anders dan den genen volgen, welke zo onzichtbaar my geleidde? Welhaast wierd ik onder eenen ahornboom, u gewaar; inderdaad schoonheid en verhevenheid spraken uit uw gelaat, doch gelyk my toescheen gene zo schoone, zo aanvallige, zo innemend minnelyke gedaante, gelyk die van het zacht-aartig waterbeeld! Ik keerde my om u te ontwyken, gy volgdet, en riept luide: sta stil schone Eva, wien ontvlucht gy? Gy ontvlucht hem van wien gy zyt, zyn vleesch, zyn been; om u het aanwezig zyn te geven, leende ik u uit myne zyde, allernaast aan myn hart, wenschlyk leven, om voortaan een onafscheidelyk dierbaar genoegen in u aan myne zyde te zien. Als een gedeelte myner ziel zoek ik, en als myne andere helft eisch ik u. Toen

drukte uwe zagte hand de myne; ik gaf my over; en van dien tyd ondervond ik hoe schoonheid, door mannelyke houding en wysheid welken alleen de wezentlyke schoonheden zyn, overtroffen worden.

Dus sprak onze algemene moeder, en leunde met ogen, die eene onstrafbare echtelyke liefde en zachtmoedige onderschiktheid te kennen gaven, ongen eersten Vader half omarmend, aan zyne zyde; haar nakend zwellende boezem rustte aan den zynen, alleen bedekt door het vloeyend goud harer gulde lokken; hy, verrukt door hare schoonheid en verpligtende bevalligheden lachte met verhevener liefde haar toe, dan Jupiter zyne Juno toelacht, wanneer hy de wolken bezwangert, welken de lentebloemen op de velden strooijen. Hy drukte haar moederlyke lippen met zuivere kussen. Uit nyd keerde de duivel zich om, loerde hen zydelings aan met een oog zo kwaadaardig als yverzuchtig, en jammerde dus by zich zelven:

Hatelyk, pynigend gezicht! zullen dus deze twee gelukzaligen zich in elkanders armen strengelen, en zal dit gelukkig Eden de volheid van zegeningen op zegeningen hen zien genieten; terwyl ik ter helle verstoten, waar genoegen

noch liefde, maar tomeloze begeerten geensints de geringsten onder onze eeuwig onvervulde ſtraffen en eene opſtapeling van ſmarten op ſmarten, om ons te martelen, wonen.' Doch laat ik niet vergeten hoe veel ik uit hunnen eigen mond heb gewonnen; alles, gelyk my toeſchynt, is geenſints het hunne. Gintsch ſtaat een dodelyke boom, genaamd de boom der kennis, en van deezen te eten is hun verboden. De kennis hun verboden? dit verwekt agterdocht en heeft gene zweem van rede. Waarom zou hunnen Heer hun deze misgunnen? kan kennis te hebben zonde zyn? kan zy den dood veroorzaken? ſtaan zy ſlechts door hunne onwetenheid? Is dit hun gelukkige ſtaat; dat de proef hunner gehoorzaamheid en trouwe? ô gelukkig grondbeginsel gelegd om hun verderf daar op te bouwen! Daardoor wil ik hun gemoed tot begeerte naar meerdere kennis aanſporen, hun de nydige bevelen doen verwerpen, uit gronden om de nederigheid te bewaren, by hen welken door de kennis God gelyk zouden geſtegen zyn; wanneer zy daar naar ſtreven, zullen zy eten en ſterven. Wat kan natuurlyker volgen? alvorens nogthans moet ik dezen hof naauwkeurig navorſchende doorwaren, en

genen hoek in denzelven ondoorzocht laten. Het geval mogelyk voert my derwaards, waar ik aan den voet eener springbron of in de digte schaduwen eenen wandelenden afgezant des hemels aantref, om van hem te vernemen, het geen my verder te weten nodig is. Leeft intusschen zo lang gy moogt nog gelukkig paar! geniet tot dat ik terug keer uwe korte zaligheden; want langdurige ellenden staan daarop te volgen.

Dit zeggende wendde hy zyne trotsche schreden met verachting van hun af, terwyl zyn oog met loosheid omwaart, en ving aan woud en wildernis, berg en dalen te doorkruissen. Intusschen daalde de ondergaande zon in het verst verschiet waar de hemel, de aarde en de oceaan aan elkanderen grenzen, langzaam in het westen neder, en schoot hare rechtstreeksche avondstralen tegens de oostelyke poorten van het paradys. Deze was eene albaste steenrots, opgehaald tot in de wolken, wyd en verre te zien, en langs dezelve wentelde zich een enkeld voetpad opwaards van de aarde. Al het overige was eene afgescheurde klip, overhangend op een gestapeld, en onmogelyk te bestygen. Tusschen de pylers dezer steenrots zat het opperhoofd der hemelsche wachters, Gabriel, en verwachtte den nacht. Ronds-

der hem oefende de jeugd des hemels ongewapend hunne helden spelen, en niet verre van daar hingen hunne hemelsche wapenen, hunne schilden, helmen en speren, vlammend van edelgesteenten en goud. Aldaar kwam Uriël gegleden langs de baan eener zonnestraal tot hun neder, met de snelheid van eene schietende star in den herfst by het aannaderen van den nacht, wanneer brandbare dampen de lucht verdikken en den zeeman verkondigen van welk een punt van het kompas de stormende winden zullen bulderen; haastig sprak hy deze woorden:

„Aan u Gabriel is door het lot den last en de naauwkeurige wagt opgedragen ter verhoeding dat niets nadeeligs deze plaats zou mogen naderen of overvallen. Op den hoogsten middag van heden naderde een geest myne kogel, yverig gelyk hy scheen om meer van de werken des Almachtigen te vernemen, en in het byzonder van den mensch, het jongst evenbeeld Gods. Ik volgde hem op zynen weg, zeer spoedig voortgezet, met myne ogen, en sloeg zyne luchtige voetstappen gade; doch op het gebergte noordwaards van Eden gelegen waar hy allereerst aan land steeg, bespeurde ik weldra blikken in zyn gelaat door hatelyke gemoedsbewegingen verduisterd, en onbekend in den hemel

Geduurig volgde hem myn oog, doch onder de schaduwen verloor ik hem uit het gezicht; ik vrees dat een der gebannen scharen het gewaagd heeft uit den afgrond op te stygen om nieuwe onlusten te stichten. Wend alle uwe zorgen aan om hem te ontdekken.

De gevleugelde krygsheld antwoordde:

Geen wonder Uriël dat uw volmaakt gezicht, midden in den stralenden omtrek der zonne, uwe zitplaats wyd en verre heen schouwt; de scherpe wagt aan deze poort geplaatst laat niemand doorgaan, dan zy die welbekend, uit den hemel dalen. En sints de middag uur kwam geen schepsel van daar neder. Gy weet hoe bezwaarlyk het is geestelyke zelfstandigheden door lichaamlyke hinderpalen af te weeren, wanneer een geest van eene andere soort gezind geweest is om over deze aardsche schansen heen te springen. Doch wanneer hy van wien gy spreekt ergens in den omtrek dezer velden in eigene of vreemde gedaante om te loeren mogt rond waren, zal zulks by het aanbreken van den morgen my bewust zyn.

Deze waren zyne beloften, en Uriël keerde op dezelfde heldere straal welke thans haar uiteinde opwaards keerde en hem schuins nederwaards naar de zon voerde, nu achter de azori-

ſche eilanden verborgen, naar zynen post terug. Of de eerſte ſchyf des hemels, was met ongelooflyke ſnelheid herwaards, of onze aarde minder ter wenteling geſchikt was met eenen korteren vlucht naar het oſten gerold, om door terug gekaatst purpur en goud de wolken te fieren, die den weſtelyken troon omrollen.

Nu naderde de ſtille avond, en de graauwe ſchemering omkleedde alles in haar ernſtig gewaad. Het ſtilzwygen volgde haar, want dieren en vogelen hadden zich verſcholen, die in hunne grazige bedden, dezen in hunne legers. De wakende nachtegal alleen zong den gehelen nacht hare zwaarmoedige liefdezangen, en de ſtilte verrukte zich aan hare tonen. Nu glinſterde het uitſpanſel met levendige Saphieren. Hesperus, het heir der ſtarren altoos geleidende, ſteeg in den ſchitterendſten glans opwaards, tot dat de maan in wolkeloze majeſteit opgerezen, eindelyk met de pracht eener koningin haar onvergelykelyk licht onthulde, en haren zilveren mantel over de duiſternis heen wierp.

Toen ſprak Adam tot Eva:

Schone echtgenote! het naderen van den nacht en alle die dingen thans der rust aanbevolen, herrinneren ons tot het ge-

niet eener zelfde verkwikking, immers God heeft arbeid en rust, gelyk dag en nacht by den mensch doen afwisselen; de thans rollende avonddauw van den slaap, drukt met een zagt en sluimerend gewigt onze oogleden neder. Andere schepselen waren den gehelen dag zonder bezigheden rond, en de rust is hun minder nodig. De mensch heeft met het lichaam of met het gemoed zyne dagelyksche bezigheden, een teken zyner waarde en der gunst des hemels welke alle zyne wegen gade slaat, terwyl andere schepselen werkloos rond dwalen en God gene aantekening houdt van hunne daden. Morgen, eer de vroege dageraad het oosten met hare eerste lichtstralen bepurperd, zal onze tegenswoordige arbeid ons weder wekken; hier zal de bloeyende boom, gintsch het jeugdig groen onze overschaduwde wandeling op den middag, en het welke onzer te spotten en meerdere handen te vereisschen schynt, ter besnoeijing der welige scheuten, onze zorge vereischen. Ook deze bloemen en druipende gommen afzichtelyk en zonder order verstrooid, eisschen onzen bystand, wanneer wy ongehinderd de paden willen betreden. De nacht intusschen beveelt ons naar het voorschrift der natuur de rust te genieten.

Eva met eene volmaakte fchoonheid gefierd, antwoordde op deze redenen:

Wat gy beveelt, myn oorfprong en gebieder, worde zonder tegenkanting door my gehoorzaamd; God heeft het dus bevolen; God is uwe gy zyt myne wet; dit alleen te weten, is de gelukkigfte kennis en de roem eener vrouw. In uw gezelfchap vliegt de tyd onbemerkt voorby; by u zyn jaargetyden en hunne verwiffelingen, alle genoegens my even aangenaam. Lieflyk is de adem van den vroegen morgen; zyn lieflyk ryzen aangekondigd door de verrukkende choren der vroeg ontwaakte vogelen; aangenaam de zon wanneer zy de eerfte oostelyke ftralen over de bevallige landftreken, op gras, geboomte, vruchten en bloemen van dauw droppelen fchitterende, heenfpreidt; welriekend de vruchtbare aarde na eenen zachten regen; balzem zagt de nadering van den aangenamen avond; ook de ftille nacht met dezen aan hem gewyden vogel, deze fchone maan, deze ftarren de diamanten des hemels, haar gevolg; doch noch de adem van den morgen wanneer hy aanbreekt onder het welluidend choor van vroeg gewekt pluimgedierte; noch de ryzende zon over de aanminnigfte landftreek; noch kruid,

noch vruchten, noch bloemen met dauwdruppelen verfierd; noch de lieflykheid na den gevallen regen; noch de milde welkomen avond; noch de stille nacht met den hem gewyden vogel; noch de wandelingen by het maanlicht of schitterende starren, — zyn my aangenaam zonder u. Maar waarom schynen dezen den geheelen nacht door? voor wien dit verbazend gezicht, wanneer de slaap aller ogen bedekt heeft?

Onze algemene stamvader antwoordde haar:

Dochter Gods en der menschen, volkomene Eva, dezen hebben haren loop van den eenen morgen tot aan den volgenden avond rondsom het aardryk te volbrengen; zy ryzen en dalen geregeld, om volkeren, hoewel nog niet geboren, van land tot land het toebereid licht uit te delen, op dat welkomene duisternis haar oud gebied niet herneme, en het leven der natuur en aller dingen uitblussche. Door deze milddadige vuuren niet alleen verlicht, worden zy met eene zachte warmte van verschillenden invloed gestoofd, gekoesterd, toebereid en gevoed. Gedeeltelyk vloeyen hare vermogende krachten op alle de planten welke op de aarde groeyen, heder, haar bekwamer makende om door de magtige zonnestralen de volkomenheid

kunnen ontfangen. Zy dan, hoewel niet gade geslagen in het diepst der nacht, schynen niet vergeefs. Denk ook geenfints dat het den hemel aan beschouwers, God aan prys en dank zoude ontbreken, ofschoon de mensch niet bestond; millioenen geestelyke wezens wandelen, het zy wy waken of slapen, onzichtbaar op deze aarde rond. Alle dezen bespiegelen dag en nacht zyne werken, en zwaayen den betaamlyken lof opwaards tot hem. Hoe menigmaal hoorden wy ter middernacht van de steile wedergalmende heuvels of uit de slapende wouden, hemelsche stemmen, die nu alleen, dan door andere tonen geantwoord, haren grooten schepper bezongen? Menigmaal wanneer zy in scharen de wacht houden, of by nacht zorgvuldig rond gaan, in een harmonieus choor vereenigd, gevoegd by het hemelsch geluid van liefly k luidende snaren, verdelen hunne gezangen den nacht, en verrukken ons tot den hemel.

Dus sprekende wandelden zy hand in hand naar hun gelukkig nacht-prieel. Eene plaats door den opperften planter gekozen, toen hy alle dingen voor het aangenaamst gebruik der menschen bepaalde. Het dak was een weefsel van lauren en mirthe takken en ander hoger groeyend breed en welriekend

lover; de Acantus en andere geurige heesters omheinden aan beide zyden de groene wanden. De schoonste bloemen, de Iris met alle hare verwen, de roos en de Jasmin verhieven hare bebloemde hoofden daar tusschen, en wrochten een Mosaisch werkstuk. Lager stikten de Crocus, de Hyasinth en het viooltje den grond met eene ryke mengeling van meer verwen als in de kostelykste zinnebeelden van edelgesteenten spelen. Tot deze plaats naderde geen dier, geen vogel, geen gekorven diertje noch eenig ander schepsel, zo groot was hun ontzag voor de menschen. In schaduwryker, heiliger noch eenzamer prielen, hoewel slechts verdicht, mogten Pan noch Sylvanus immer slapen, noch Faunus en de Nymphen wonen. Hier dekte de nieuw gehuwde Eva in eene byzondere afperking het eerst haar bruidbed met bloemen, kransen en welriekende kruiden; hier stemden hemelsche choren van feestvierende engelen hunne Hymnen aan op die dag toen zy haar in nakende schoonheid, tot onzen stamvader voerden, beter opgesierd en beminnenswaardiger als Pandora, door de Goden met alle hunne weldaden beschonken. Maar ach! de treurige uitkomst maakte beiden maar al te gelyk, toen zy door Hermes tot den onwyzen zoon van Japhet gebragt, met

Digitized by Google

betoverende blikken alle menſchen verſtrikte, om van den gezien wraak te nemen, welke het oorſprongelyk vuur des hemels aan Jupiter ontroofd had.

Aldus tot hunne ſchaduwryke rustplaats genaderd, bleven zy beiden ſtaan, beiden keerden zy zich om, en aanbaden onder den open hemel welken zy aanſchouwden dien God die den hemel, de aarde en het uitſpanſel voor hun ontdekt, den wederſchynenden kogel der maan en de ſtarrenpool gewrocht had:

Gy ook, (dus baden zy) almagtige maker riept den nacht, en vormdet den dag, welken wy, in onzen beſtemden arbeid, in wederkerige hulp en wederkerige liefde, de kroon van alle uwe zegeningen door u ons geſchonken, gelukkig ten einde bragten. Gy ſchonkt ons deze zalige verblyfplaats, voor ons alleen te groot, waar de overvloed deelnemers derft, en uwe zegeningen ongeplukt op de aarde vallen. Doch gy hebt uit ons beiden een geſlacht beloofd, dat de aarde vervullen, en met ons uwe eindeloze goedheid verheffen zal, niet alleen wanneer wy waken, maar ook dan wanneer wy gelyk thans de milddadige bedeeling van den ſlaap zoeken.

Dus eenſtemmig baden zy en zonder acht te ſlaan op andere

gebruiken dan op zuivere aanbidding welbehaaglykst aan God, gingen zy hand in hand naar het binnenst gedeelte hunner hutte; daar lagen zy zich naast elkander neder, niet nodig hebbende gelyk wy eenen bezwaarlyken last van klederen af te leggen. Zeer zeker keerde Adam zich niet van zyne ſchone bruid, noch weigerde Eva de geheime zeden der echtelyke liefde; de huichelaar moge met uitwendige geſtrengheid, van zuiverheid, heilige plaats en onſchuld ſpreken, als onrein ontheiligen wat God zelf als rein verklaard, aan ſommigen bevolen, aan allen geoorloofd heeft; onze maker beveelt zich te vermeerderen; wie durft bevelen zich te onthouden dan alleen onze verwoester, de vyand van God en menſchen? Heil u echtelyke liefde! geheimnisvolle wet! ware bron der menſchelyke voortplanting! eenigst eigendom in het paradys, waar overigens alles gemeenſchappelyk was! Door u werden de ſnode lusten verre van het menschdom verdreven, tot het onvernuftig vee verbannen; door u, op rede en recht, op billykheid en zuiverheid gegrondvest, werden de dierbare betrekkingen, en alle de liefdadige banden van vader, zoon en broeder bekend. Verre zy het van my dat ik u zoude noemen, of berispen, of u aan eene heilige

plaats onbetaamlyk zoude denken; gy welkers bed onbevlekt en zuiver verklaard is gelyk het voormaals door de heiligen en aartsvaderen gebruikt werd, zyt de geduurige bron van alle huisselyke genoegens. Hier bezigt de liefde hare gulden pylen, hier licht hare onuitbluschbare lamp, hier klapt zy de purpuren wieken; niet in gekochte lonken van jongo dochteren zonder liefde, zonder vreugde, noch in dierlyk toevallig genot; niet in den minnehandel der hoven, vermengd met dansfen, weeldrige vermomming, middernachtelyke balls of Serenades door den gemelyken minnaar aan zyne flere schone gezongen, welke hy verstandiger, met verachting van zich zou hebben afgeweerd. Deze zich omarmende twee werden door de nachtigalen in den slaap gewiegd. De bloemryke zoldering strooide op hunne naakte leden rozen, welken door den morgen weder vergoed werden. Slaap dan gezegend, slaap dan allergelukkigst paar wanneer geen gelukkiger staat uwe begeerte is, en zoek nimmermeer te weten!

Thans had de nacht met zynen beschaduwden kegel dit uitgestrekt ondermaansch gewelfsel half weg berg aan gemeten; voor de elpenbene poort stonden op het gewoonlyk uur de welgewapende Cherubim, gereed om met alle hunne krygstuigen

de nachtwacht te bezetten, als Gabriel tot den naasten Engel, hem in magt gelyk, aldus sprak:

Uriël trek met de helft van dezen met de naauwkeurigste wagt tegen de grenzen van het zuiden; de andere helft wende zich noordwaards, en onze kring zal geheel het westen omsluiten. Zy scheidden gelyk vlammen, die naar het schild, deze naar die der speer. Daarna riep hy twee sterke en moedige geesten, welken onder hem het gezag voerden, en gaf hun de volgende bevelen:

Ithuriel en Zephon doorzoekt dezen hof met eene gevleugelde snelheid, en gene schuilhoek blyve ondoorzocht; maar spoedt inzonderheid derwaards waar deze twee schone schepselen huisvesten, en nu mogelyk reeds slapend, geen onheil vrezen. Een van den ondergang der zonne kwam dezen avond herwaards, verhalend, dat een helsche geest (wie zou zulks vermoeden?) aan de grendelen der helle ontkomen, zynen weg herwaards genomen had, en buiten twyffel om kwaad te bedryven ronddwaalt; wanneer gy dezen vindt, zo grypt en voert hem herwaards.

Dus sprak hy, en vertrok aan het hoofd zyner blinkende schaar, welke de maan verduisterde; maar deze twee namen den weg naar het prieel om hem welken zy zochten te vinden. Ook

daar vonden zy hem, zittende, gelyk eene padde naby aan het oor van Eva, beproevende om door duivelsche kunst de springvederen harer zinnelykheid te bereiken, en daarin volgens zyne begeerte begochelingen, gezichten en droomen te smeden; of ware het mogelyk met inblazend vergif hare levensgeesten, door het zuiverst bloed, gelyk zachte uitwasemingen uit zuivere stromen ontstaan, te ontrusten, tot misnoegde gedachten, ydele hoop, wufte begeerten, ongeregelde lusten op te wekken, en haar met opgeblazene inbeelding te bezwangeren, welke den hoogmoed baren. Terwyl hy hiermede bezig was, beroert Ithuriel hem zagtskens met zyne speer; gene valschheid kan voor de aanraking van wapenen in den hemel verstaald, bestaan, maar wordt in tegendeel gedwongen om tot hare eigene gedaante terug te keren. Hy springt op, ziet zich ontdekt en overrompeld. Gelyk wanneer eene vonk, gevallen in een vat buskruid tegens eenen gevreesden kryg in ergens een voorradhuis bewaard, de zwarte korrels plotselings met eenen verschrikkelyken brand doen uitbarsten en de lucht doen ontvlammen, dus sprong de duivel in zyne eigene gedaante op. Beide de schone engelen deinsden terug, half verschrikt den vreeselyken koning zo

onverwagts voor hun gezicht te zien; doch rasch bedaard traden zy zonder schroom hem onder de ogen:

Wie van die muitende geesten ter helle veroordeeld zyt gy die aan uwe gevangenis ontvlucht zyt? waarom zat gy hier dus veranderd gelyk een vyand in eene hinderlaag, om aan het hoofd dezer slapende te waken?

Kent gy my niet? vrieg Satan vol van hoon; kortlings kendet gy my immers, hoewel niet als uw makker? ik zat in eenen rang tot welken gy niet vermogt te stygen. Door my niet te kennen verraadt gy u zelven als onbekend en de laagste van uwe soort te zyn. Of wanneer gy my kent, waarom vraagt gy dan en waarom vangt gy u gezandschap zo onverrichter zake aan als het zal eindigen?

Zephon bespotting met bespotting beantwoordende, zeide hem: Denk niet afgevallen geest dat uwe gedaante nog gelyk uwe vorige, of uw glans niet verminderd is, om gekend te worden als stondt gy in uwe volle zuiverheid in den hemel. Toenmaals toen gy ophieldt goed en heilig te zyn week deze glans van u, en thans gelykt gy aan de zonde en aan de onreine duistere bewaarplaats uwer verdoemenis. Doch kom mede en zyt ver-

gekerd dat gy u voor hem zult moeten verantwoorden welke ons gezonden heeft, en wien gelast is om deze plaats te beschermen en dit paar voor onheilen te bewaren.

Dus sprak de Cherub, en zyne nadrukkelyke gestrenge verwytingen gaven aan zyne jeugdige schoonheid onwederstaanbare bevalligheden. Vernederd stond de duivel, gevoelde hoe eerwaardig de onschuld, en zag hoe beminnelyk de deugd in hare ware gedaante is: hy zag het, zyn verlies wroegde hem, en vooral doordien zyn luister zo zichtbaar was afgenomen. Nogthans veinsde hy onverschrokkenheid. Wanneer ik met u stryden moet, zeide hy, het zy dan de beste met den besten, met hem die u gezonden heeft, of met u allen te samen, niet met u zendelingen alleen. Meerdere eer is door het eerste te winnen en minder te verliezen. Uwe vrees, hernam Zephon onverschrokken, zal het bewys ons sparen wat de geringste onzer allen tegens u onzalige, en daarom wankelmoedige vermag.

De aartsvyand, door razerny verstomd, vermogt niet te antwoorden! doch draafde gelyk een trotsch gebreideld ros het welk schuimend op het yzer gebid knabbelt, hoogmoedig vooruit. Vruchteloos dacht het hem te stryden of te vluchten;

de verschrikkingen van boven hadden zyn hart getroffen en zyne trotschheid gebroken.

Thans in de nabyheid van den westelyken hoek gekomen, zagen zy de in een half rond staande wachters, in gelederen digt gesloten om de naaste bevelen af te wagten. Met eene luide stemme riep Gabriel, hun opperhoofd, aan de spits van dit leger hun toe:

Vrienden! ik hoor de treden van snelle voeten, die herwaard spoeden, en erken by het schemerlicht der starren Ithuriel en Zephon door de schaduwen; een derde, koninglyk van aanzien doch in verwelkten luister komt met hun; zyne houding en zyne trotsche stappen schynen die van den vorst der helle, zonder stryd zal hy vermoedelyk niet weder van hier vertrekken. Staat moedig, de uittarting spreekt uit zyne blikken.

Naauwlyks had hy geëindigd, toen de twee geesten naderden en kortelyk verhaalden wien zy herwaards voerden, waar hy gevonden, welke zyne bezigheid, en in welke eene gedaante en houding hy ontdekt was.

Met ernstige blikken sprak Gabriel hem dus aan:

Waarom Satan, hebt gy de grenzen aan uwe boosheid gesteld, verbroken, om de bezigheden van anderen te storen, welken

wel verre van uw muitend voorbeeld te volgen uit magt en recht u vragen, welke reukloosheid u in deze plaats gebragt heeft; gelyk het schynt ondernomen, om hen in hunnen slaap te storen wiens woningen God in zegening hier geplant heeft?

Daarop antwoordde Satan met verachtelyk opgeslagene wenkbraauwen:

Gabriel, in den hemel hadt gy den roem van wys te zyn, als zodanig heb ik u ook beschouwd; maar uwe gedane vraag doet my daaraan twyffelen. Waar leeft hy, die zyne pynen bemint? wie zou niet, den weg daartoe vindende, uit de helle breken, ofschoon hy daar in gedoemd is? Gy zelf buiten twyffel zoudt zulks doen; gy zoudt u aan eenige andere plaats van de pyn allerverst verwyderd, stoutmoedig wagen, derwaards, waar gy hoop zoudt mogen voeden, om uwe smarten voor de rust, en spoedig met de vreugde uw kwelling te verwisselen. Dit nu zoek ik in deze plaats. Doch deze is gene rede voor u, die alleen het goede kent, maar het kwaad nimmer geproefd hebt. En gy werpt my zynen wil voor, die ons gekerkerd heeft? dat hy zyne yzeren poorten beter grendele, wanneer hy ons in dien duisteren kerker begeert te bewaren; zo veel op uwe vraag

Het overige is waar, zy vonden my waar zy zeiden, maar dit bewyst noch geweld noch beleediging.

Dus sprak Satan met verachting. De heldenmoedige engel in yver ontstoken voerde hem met eenen verachelyken glimlach te gemoet:

ô Welk een verlies voor den hemel sints Satan viel; hy die van de wysheid konde oordelen; hy, die door zyne dwaasheid gestort is, en thans zynen kerker ontvloden, te rug keert om ernstig te twyffelen of men den geen als wys moet aanmerken dan niet, die hem vraagt welke verwegenheid zonder toestemming, hem van de aangewezen grenzen der helle herwaards voert. Hy oordeelt het wysheid, de pynen op welke eene wyze ook te ontvluchten, en zyne straffe te ontkomen. Oordeel dus voort vermetele! tot dat de wraak die gy vliedend in de armen loopt, uwe vlucht zevenmaal sneller te gemoet ijlt, en deze wysheid die u niet schynt geleerd te hebben dat geene pyn den oneindigen toorn éénmaal ontvlamd, kan evenaaren, in de helle terug zweept. Maar waarom gy dus alleen? Waarom is de gehele hel niet nevens u losgebroken? Is de pyn minder pyn voor hun; hebben zy minder noodig dan gy om te ontvluchten? of

zyt gy zwakker dan zy om haar te verduuren? Hadt gy, moedig opperhoofd, de eerste in het vluchten voor de smarten, de oorzaak der vlucht aan de verlatene benden ontdekt, gy waardt in waarheid niet alleen herwaard komen vlieden! . . . .

Met een dreigend en rimpelend voorhoofd antwoordde de Satan: Niet doordien ik zwakker ben of weg krimp van pynen, beledigende engel! Gy weet, toen in den slag de drom van uitbarstende donders u ten bystand werd geslingerd en uwen anders niet waggelende speer ondersteunde, ik als de stoutmoedigste u onder de ogen zag; maar gelyk voorheen dus ook hier, vergaden uwe onbedachtzame woorden onervaarnis; nimmer zal een veldheer, zo trouw bygestaan door zyne benden, haar na eene zo zware en mislukte onderneming op gevaarvolle paden wagen, door hem zelven niet alvorens bespied. Ik derhalven, ik alleen ondernam over den eenzamen afgrond te vliegen, en kom deze nieuw geschapene waereld, waar van het gerucht tot in de Helle is doorgedrongen, bespieden; hier hoop ik eene betere woonplaats te vinden, en met myne verslagene volken op deze aarde of in de middelste lucht te komen wonen, getreed om voor deze bezitting nog eenmaal te beproeven wat uwe

veelderige legioenen daartegen vermogen. Ligter is het voor hun, hunnen Heer in den hogen hemel met lofgezangen te dienen, zynen troon te omringen, op eenen bepaalden afstand voor hem te kruipen, dan met my te stryden.

Snel antwoordde hem de strydbare engel:

Te zeggen Satan! en terstond daarna het te liegen; eerst te beweren, het zy wysheid de pynen te ontvluchten; daarna het ampt van verspieder te bekleden, geeft geenen veldheer, maar eenen betrapten leugenaar te kennen; en waardt gy vermogend het woord *getrouw* daarby te voegen? ô Geheiligde naam van trouw hoe wordt gy ontheiligd! Gy getrouw? aan wien? aan uwe oproerige benden? aan een leger van afvalligen? waarlyk zodanig een lichaam is zodanig een hoofd waardig. Bestond daarin uwe ondergeschiktheid, daarin de plegtige geloften van onderwerping dat gy aan de gehoorzaamheid der erkende oppermagt u wilde onttrekken? En gy loze huichelaar, die thans den verdediger der vryheid wilt vertonen, wie verlaagde, wie kroop weleer meer dan gy; wie diende den wettigen opperheer des hemels slaafachtiger dan gy? En waarom anders, dan in de hoop hem van den troon te stoten en zelf te regeeren? Doch merk op wat ik u zal

zeggen: Voort, vlucht derwaards, van waar gy ontvloden zyt! Verschyn na dit uur nimmer weder in deze heilige grenzen, of ik sleep u aan ketenen geklonken tot den helschen poel en sluit u zo vast in denzelven, dat gy nimmer weder spotten zult; de gemakkelyke poorten der helle waren te zwak gegrendeld.

Aldus dreigde hy hem, doch de Satan geen acht slaande op deze bedreiging, zwol in meerdere woede, en antwoordde:

Spreek alsdan van ketenen wanneer ik uw gevangen ben, trotsche grensbewakende Cherub; doch zyt alvorens verzekerd den zwaren last van mynen geweldigen arm te zullen gevoelen, ofschoon de Koning des hemels op uwe vleugelen rydt en gy met uwe medegezellen als aan dit juk gewoon, zyne zegekoets in volle pracht langs de met starren bezaaide paden des hemels voorttrekt.

Terwyl hy dus sprak gloeiden de schitterende wachters des hemels, sloten hunnen Phalanx in eene gehoornde maan en omringden hem met gevelde spiessen; digt gelyk een veld van Ceres thans voor den oogst gerypt zyn gebaarde wouden van airen golvend neigt, werwaards de storm haar zweept. Twyffelvol staat daar de bekommerde landman, en vreest voor zynen hoopgevenden oogst. Aan de andere zyde stond de woedende Satan, alle zyne magt ver-

gemelnd, dreigend en onbeweeglyk gelyk de Atlas of Teneriffe; zyne gestalte bereikte de wolken, de gevederde schrik waarde om zynen helm, en in zyne vuist ontbrak het geenfints aan schild of speer, of wat ten minsten daarnaar zweemde. Nu zouden ver-schrikkelyke daden gevolgd en niet flechts het paradys, maar zelfs gcheel het starrenheir des hemels en alle hoofdstoffen door de woede van dezen stryd, vernield, omgekeerd en in gruis vergaan zyn, had niet spoedig de Eeuwige ter verhindering van dezen vreesse-lyken slag zyne gouden schalen tusschen den Scorpioen en Astrea neergehangen. In dezelven had hy by de schepping alle dingen, ook de rond hangende aarde met de tegenwigtige lucht in evenwigt gebragt en weegt nog in dezelven alle gebeurtenissen, veldslagen en ryken. In iedere dezer lag hy de twee gewigten, de gevolgen der vlucht en die des stryds, en schielyk vloog de laatste naar boven en stootte aan den evenaar. Gabriël dit be-merkende, sprak tot den vyand:

Satan ik ken uwe sterkte, en gy kent de myne; zy is geens-fints onze eigene, maar ons geschonken; welke eene dwaasheid dan om op onze wapenen ons te roemen? de uwen, vermogen niet meer dan de hemel toelaat, ook niet de mynen, hoewel thans

verdubbeld om u als stof te vertreden. Zie opwaards en lees uw lot in het gintsche hemelteken waar gy gewogen, en beschouw hoe ligt, hoe zwak gy zyt, wanneer gy u durft verzetten.

De vyand zag opwaards en erkende de opgerezene schaal; hy toefde niet, maar vlood morrend, en met hem vloden de schaduwen des nachts.

Einde van het vierde Gezang.

VYFDE GEZANG.

Thans rees de lieflyke morgen met purperen ſtappen aan den ooſtelyken hemel en bezaaide de aarde met ooſterſche paarlen, toen Adam, naar zyne gewoonte ontwaakte. Zyne aangename ſluimering, de vrucht der matigheid en de ligte uitwaaſſeming eener zuivere ſpys verteering, werd door het geruisch der murmelende beken en ritſelend geboomte door den adem van Aurora bewogen, vrolyk verſtrooid. Het lieflyk morgengezang der vogelen klonk van alle takken. Doch hoe groot was zyne verwondering, wanneer hy Eva nog ſlapende vond. Hare verwarde lokken en gloeiende wangen getuigden

van eenen rusteloozen nacht. Half opgerezen leunt hy zich naast hare zyde, en in verrukking met ogen van hartelyke liefde beschouwde hy hare schoonheid tot in de armen van den slaap door de bevalligheden gevolgd. Zagt drukte hy hare hand, en met eene lieflyke stem den Zephyr gelyk, wanneer zy Flora aanademt, lispelt hy haar aan: ontwaak, myne schone, myne Echtgenote, laatstgevondene beste gift des Hemels, myn eeuwig vernieuwd genoegen, ontwaak; de morgen ontsteekt zyne fakkel, en het verkwikte veld roept ons. Het schoonste tydstip van den dag gaat verloren; laat ons beschouwen hoe onze verzorgde planten zyn opgeschoten, hoe de citroenwouden uitwaassemen, hoe myrth en palmstruiken druipen, hoe natuur hare verwen vermengt, hoe de nyvere bye de bloem bezoekt en uit dezelve vloeiende zoetigheden zuigt.

Op deze woorden ontwaakt, wendt zy zich met starende ogen tot Adam, en begint, hem teder omhelzende, het volgend verhaal:

O Gy eenige in welken myne ziel alle hare rust vindt; bron van mynen roem en van myne volkomenheid, hoe verheugt my uw tegenwoordig zyn, en de wedergekeerde morgen. Deze nacht, en nimmer bragt ik eenen zodanigen door, heeft een

droom my geweldig ontsteld, wanneer hy eenen droom mag genaamd worden. Niet dat hy my bezig hield met u gelyk veelal gebeurt, noch met den arbeid van den voorleden dag, noch met de bezigheden van den aanstaanden morgen; neen, hy maalde my akelige beeldtenissen, tot op dezen ongelukzaligen nacht onbekend aan mynen geest; eene zacht vloeyende stem, dacht my, digt aan myn oor fluisterend, nodigde my tot eene wandeling. Ik hield deze stem voor de uwe: waarom slaapt gy Eva? vrieg zy; nu zyn het de aangenaamste ogenblikken; de koelte, de stilte heerschen slechts daar niet waar de zingende nachtegal die thans waakt, zyne melodieuse tonen aanstemt door de liefde hem ingegeven; de volgeronde maan regeert thans, en deelt door hare schaduwen eenen aangenameren luister aan alle dingen mede; maar hoe nutteloos, wanneer zy niet beschouwd worden; de hemel waakt met alle zyne ogen, alleen om u, den wensch der natuur, te beschouwen. U betracht het geheel-al met genoegen, en wordt verrukkend tot u getrokken om onverzadelyk uwe aanvalligheden te beschouwen. Uwe stem vermeenende te horen, rees ik op, maar vond u niet; ik vervolgde mynen weg om u te vinden, en altoos alleen gelyk my dacht, sloeg ik een

pad in dat my spoedig tot den boom der verbodene kennis geleidde; hy scheen my bevallig, en bevalliger aan myne verbeelding, dan by den dag; met bewondering beschouwde ik hem, en zag eene gevleugelde gedaante gelyk aan die hemelsche schepselen, menigmaal by ons gezien, aan myne zyde; van zyne bedaauwde lokken droop Ambrosia, en nevens my aanschouwde hy den boom. ô Goddelyke plant! zeide hy, met vruchten beladen, zal niemand dezelve plukken, en God noch mensch hare aangenaamheid smaken? Is dan de kennis zo verachtelyk? of verbiedt de nyd of iets anders uwe genieting? Laat verbieden wie daar wil, niemand zal het goede my langer onthouden, dat gy zo milddadig ons aanbied. Waarom anders staat gy hier? Dit zeggende beraadde hy zich niet, maar met verwegene hand plukte en at hy. Eene yzing overviel my toen deze verwegene rede door nog verwegener daad gevolgd werd. Doch hy, overladen van vreugde, borst uit; ô Goddelyke vrucht, zo aangenaam reeds uit u zelven, maar nog aangenamer dus geplukt; hier verboden gelyk het schynt, om alleen Goden op u te vergasten, als bekwaam om den mensch tot de Godheid te verheffen. En waarom zou dien rang hem kunnen schaden? wordt

het goed niet menigvuldiger wanneer het zich mededeelt? kan het den Schepper benadeelen, of wordt niet veelmeer zyne eer daar door vermeerderd? kom gelukkig schepsel, schone engel, beminnelyke Eva, kom, deel in myn genoegen. Hoe gelukkig gy zyn moogt, uw geluk kan hoger stygen, en uwe waarde verdient zulks. Proef deze vrucht, en wees voortaan onder de Goden eene Godinne; styg, aan de aarde ontkerend, somtyds tot den hemel gelyk wy, verhef u door uwe waarde in de bovenste sphaeren; aanschouw daar welk een leven de Goden genieten, en leef gelyk zy.

Dit zeggende, trad hy my nader, bragt van de vrucht door hem geplukt een gedeelte aan myne lippen; hare aangename reuk wekte in my eene brandende begeerte tot eeten, en gelyk my dacht, proefde ik haar. Ylings vloog ik met hem tot de wolken, en vol verwondering over myne spoedige vlucht en rasche verandering, beschouwde ik de aarde in hare volle uitgestrektheid, een onafmeetbaar en verwisselend gezicht, onder my opgedekt. Intusschen verdween onverwachts myn geleider, en ik, gelyk my dacht, zonk neder en sliep in. Doch welk eene vreugde, nu ik ontwaakt, dit alles eenen droom bevinde!

Aldus verhaalde Eva haar nacht-gezicht, en Adam gaf bewogen, haar ten antwoord:

Dierbaar beeld van my zelven, geliefde wederhelft, ook my bedroeft de onrust die dezen nacht slapend u gekweld heeft. Deze zeldzame droom doet my duchten; ik vrees dat hy eenen kwaden oorsprong heeft; doch van waar dit kwaad? In u, zuiver geschapen, kan gene boosheid wonen. Doch weet, vele ondergeschikte krachten in onze ziel dienen de rede als hare opperheerscheresse. Onder dezelven bekleedt de inbeelding de eerste plaats; van alle uitwendige voorwerpen onder het bereik onzer wakende zintuigen gekomen, vormt zy verbeeldingen en denkbeeldige gedaanten; op haar bouwt onze rede hare toestemming of afkeuring, en dat geen het welk wy erkentenis of mening noemen. Wanneer natuur nu rust, wykt de rede tot hare eenzame verblyfplaats, en in hare afwezigheid gochelt niet zelden de verbeelding en zoekt haar na te bootsen; doch deze beeldtenissen verwarrende, brengt zy misgeboorten voort, vooral in de dromen, waarin zy lang voorledene daden met nieuwe woorden kwalyk te samen voegt. Zelfs dunkt my in uwen droom eenige overeenkomst met ons gesprek van giste-

ren avond, hoewel met eene zeldzame byvoeging, te vinden. Bedroef u intusschen niet: het kwaad kan het gemoed van God en den mensch bekruipen, doch afgekeurd, moet het wyken en laat noch vlek noch verwyting in de ziel terug. Dit doet my hopen dat gy wakend zult nalaten, wat gy dromend verafschuwt. Wees dan niet mismoedig, en benevel deze schone ogen niet, welker zachte blikken meerdere luister verspreiden dan de liefelyke morgen wanneer hy opryzende de waereld toelacht. Kom, laat ons opstaan tot onzen aangenamen arbeid in de wouden, by de bezoomde fonteinen of by de bloemen; hare boezems openen zich om de aangenaamste geuren te verspreiden, die door den nacht daarin opgesloten, alleen voor u schynen gespaard te zyn.

Dus troostte hy zyne bedrukte echtgenote, en zy werd getroost. Stilzwygend ontrolden aan beide hare ogen eene tedere traan, welken door hare lokken werden opgevangen: twee andere druppelen gelyk kostelyke paarlen, stonden gereed uit hare christallen sluizen neer te vloeyen, doch al eer zy vielen kust hy dezelven af, en beschouwt ze als het teken eener tedere bekommering, als eene heilige vrees den Almachtigen te hebben beledigd.

Dus kwam de kalmte weder en beiden ylden tot de velden, voortwandelend onder het dak der boschryke schaduwen tot het opengedekt uitzicht van den ryzenden morgen, en de pas opgaande zon die met hare raderen nog over den oceaan hing. Zy schoot hare rechtstreeksche stralen op de bedauwde aarde. Nu zagen zy de gehele oostelyke landstreek van het paradys en Eden's gelukkige vlaktens voor hun opengedekt; hier bogen zy zich demoedig neder, en boden hunnen Schepper de offerhanden die zy elken morgen in andere woorden pligtmatig hem betaalden,: nimmer ontbrak het hun aan nieuwe uitdrukkingen noch heilige verrukking om hunnen Maker te pryzen; in spreken en zingen vloeide ongezochte welsprekendheid van hunne lippen, en noch luit noch harp paarden by de zachtheid hunner gebeden, of by de melodie hunner verrukkende gezangen. Nu hieven zy dus aan:

Dit zyn uwe glorieryke werken, almachtige Vader van alle goede gaven. Aan u behoort de bewonderende schepping van dit verbazend heel-al; hoe oneindig groot moet gy zelf dan zyn! uwe grootheid is onuitsprekelyk! zy verheft zich boven alle de hemelen; zy is onzichtbaar aan onze ogen, en slechts eene flaauwe scha-

-duw van haar zien wy in uwe zichtbare werken. Maar ook daar verkondigen uwe eindeloze goedheid en goddelyke Almagt. Spreekt gy, die hem aanschouwt, gy Engelen, gy zonen des lichts! dag en nacht omringt gy met gezangen en welluidende choren zynen troon. Gy hemel en aarde verzamelt alle uwe schepfelen om hem de eerste, de laatste, het middenpunt van alles en de eindeloze te loven. Schoonste der starren, gy, de laatste uit het gevolg van den nacht aan den hemel, die mogelyk met meerder recht aan de schemering toebehoort, zekerst teken van den aanbrekenden dag, die gy door uwe stralende kroon den lachenden morgen bekroont, prys hem in uwe sphéer by den komenden morgen, de wellust der natuur. Gy zonne, beide het oog en de ziel dezer uitgestrekte waereld, erken uwen meester: prys hem met lofgezangen in uwen eeuwigen loop, wanneer gy in het oosten opgaat, op den hoogsten middag en in het westen. Gy maan, die thans de zon in het oosten ontmoet, nu met de vaste starren in hare beperkte kringen vlucht, en gy vyf andere wandelende vuuren die niet zonder gezangen in geheimnisvolle danssen u wentelt, verheft zynen roem, die het licht uit de duisternis opriep. Gy lucht en elementen, oudste zonen der natuur, die in eenen geduurigen kring nimmer rustend u voort

beweegt; gy die alle dingen voedt en vermengt, dat uwe onophoudelyke verwisseling uwen maker steeds nieuwen lof toezwaaije. Gy nevels en dampen die thans van heuvels en uitdampende meiren opstygt, donker of graauw, tot dat de zon uwen wolligen zoom met goud bemaalt, ryst op om den Heer der waereld te loven: het zy gy oprystom den eenvormigen hemel met wolken te dekken, of in vallende regenvlagen het dorstig aardryk te drenken, verheft ryzend of vallend den roem des Almachtigen. Gy winden die uit de vier hoeken der waereld waait, pryst hem wanneer gy koele luchtjes uitademt, en in de loeïende orkaanen. Ruischt gy Cederen, en gy planten neigt u om hem te aanbidden. Fonteinen, en gy melodieus murmelende beken, looft hem in uw ruischen. Gy al wat adem schept, vereenigt uwe stemme. Gy vogelen die zingend tot de poorten des hemels opstygt, draagt op uwe vleugelen zynen lof, en verkondigt dien in uwe gezangen. Gy die in de wateren zwemt, de aarde betreedt of nederig op dezelve kruipt, weest myn getuige dat ik my des morgens en des avonds aan bergen, valleyen, bronnen en lommer doe horen, en laat myne stem hen beleeven om zynen roem te vermelden. Geloofd zyt gy Heer van het geheel-al, altoos schenke uwe milde hand ons alleen het goe-

de; en heeft de nacht eenig kwaad gezameld of verborgen, verdryf dit, gelyk het licht de duisternis verdryft.

Dus baden zy vol van heilige onschuld, en hun geest vond welhdra de gewoonlyke rust en kalmte weder. Thans ylden zy by den lieflyken daauw, en tusschen zich openende bloemenen tot hunnen aangenamen morgen arbeid op de velden; hier besnoeiden zy eene rei vruchtdragende bomen, welkers weelige takken over hunne wandelpaden zich bogen, en nyvere handen vereischten om hunne welige omarming te weeren; daar leidden zy den wynstok om zich aan den olmboom te huwen; terstond omvangt hy hem met zynen ter vereeniging gezinde armen, en brengt als een huwlyksgoed zyne lieflyke trossen mede, om de onvruchtbare bladeren van den olm daarmede te sieren.

Vol van mededogen beschouwde de hoogste Koning des hemels hen daarmede bezig. Hy riep den gezelligen engel Raphaël tot zich, die weleer den jongen Tobias verwaardigde met hem te reizen, en zyn huwelyk met de zevenmaal ongelukkig gehuwde dochter verzekerde.

Raphaël, zeide hy, gy weet welk eene verwarring Satan door den duisteren afgrond uit de helle ontvloden, in het paradys heeft aan-

Bruider, gy weet zyn voornemen in dezen nacht om het geluk van het menschelyk paar te storen, en zyn kwaadaartig oogmerk om door ééne list geheel het menschelyk geslacht in hun te vernielen. Ga derhalven, en breng gelyk een vriend met eenen vriend een gedeelte van den dag in gesprekken by Adam door; voeg u by hem ter plaatse waar hy de hitte van den middag ontwykende, zich van den verrichten arbeid door verkoelende vruchten of eene aangename rust verkwikt. Breng hem alles voor oogen wat het geluk van zynen gelukkigen staat hem kan doen gevoelen; meldt hem het vermogen van zynen vryen wil; dat in zyne handen zyn geluk berust; dat zyn wil, hoewel vry, kan veranderen, en waarschuw hem zynen gelukkigen toestand niet zorgeloos te wagen. Doe hem vooral het gevaar beschouwen en voor wien zy moeten vrezen; welk een vyand onlangs uit den hemel gevallen, den val van anderen, zo gelukkig als weleer hy, zoekt te bewerken. Door geweld zal zulks nimmer geschieden, maar door leugens en bedrog. Dit alles doe hun weten, op dat zy, myn gebod vrywillig overtredende, niet kunnen voorgeven onvermaand noch ongewaarschuwd overvallen te zyn.

Dus sprak de almagtige Vader en voldeed aan zyne gerech-

tigheid. De gevleugelde afgezant toefde niet na het ontfangen bevel. Hy verheft zich op zyne blinkende vleugelen te midden van duizenden Serafs, door welken hy prachtig omringd was, en vloog door het midden der hemelen. Ter wederzyden openen zich de heiren der engelen, en ruimen de banen der hoogste hemelen voor zynen weg nederwaards. Welhaast nadert hy aan hunne poorten, die, het werkstuk van den Almagtigen en draayende op hare gouden krammen, van zelve zich wyd voor hem openen.

Van daar beschouwt hy, en gene wolk, gene star hinderde deze beschouwing, onze aarde, welke hoe klein, nogthans aan de andere lichtende bollen niet ongelyk was. Hy beschouwt de met cederen bekroonden lusthof van God boven de hoogste bergen verheven, op dezelven gegrond. Dus ontdekt met mindere zekerheid het glas van Gallileüs, de ingebeelde landen en ryken der maan. Dus beschouwt van verre de zeeman onder de Cycladische eilanden als eene gevlakte wolk, Delos en Samos, wanneer zy voor de eerste maal zich aan zyn gezicht vertonen. Met uitgespreide wieken spoedt hy nederwaards, en zeilt van den onmeetbaren hoogsten hemel tusschen waerelden en waerelden heen; nu rust

hy met zwevende wieken op de orkanen aan de polen, dan roeit hy met werkzame vleugelen door gematigde streken; thans tot de laagte gekomen, die voor den adelaar het toppunt zyner stygende vlucht is, beschouwen alle vogelen hem als den phoenix; de zonderlinge vogel, die volgens de getuigenissen, om zyne overblyfselen aan den prachtigen tempel der zonne te offeren, naar het Egyptisch Thebe vliegt.

Op eenmaal strykt hy neder op het oostelyk toppunt van het paradys, en keert tot zyne eigene gedaante, tot den gevleugelden Seraph weder. Zes vleugelen omhullen als een kleed zyne goddelyke ledematen; twee welken de brede schouderen bedekten, omsloegen gelyk een mantel koninglyk versierd, zyne borst; twee anderen gorden met vloeibaar goud, en verwen in den hemel gemaald, gelyk een starren-riem zyne lendenen en dyen; en het derde paar aan zyne hielen beschaduwt zyne voeten met purpuren pluimen gelyk aan het azuur des hemels.

Hier stond hy gelyk de zoon van Maja, en schuddende zyne vederen vervulde eene goddelyke reuk de gehele landstreek. Terstond kenden hem de hemelsche heiren, de wachters van het paradys; rasch bevroedden zy een hoog gezandschap de rede van

zyne komst te zyn, en zynen verheven rang en nog meer zyne waardigheid ter eere, rezen zy voor hem op. Hy wandelt voorby hunne schitterende tenten, en nadert door wouden van myrth en de bloemryke geuren van Casfia, Nardus en Balzam, door eene wildernis van liefłyken reuk, tot de gelukkige velden. Want, oneindige zegening! hier fchertste natuur in hare lente, fpeelde ongedwongen met hare jeugdige phantafiën, en overtrof in lieftalligheid te midden harer vryheid, alle regelen der konst.

De ftygende zon fchoot thans loodrecht hare brandende ftralen ter verwarming van het ingewand der aarde en te drukkend over Adam. Hy, gezeten voor de deur van zyne koele hutte zag door de Aromatifche bosfchen den engel tot hem naderen. Eva bereidde daar binnen ter gewoner uure de fmakelykfte vruchten voor den middag, en drukte uit rype beziën en druyven eenen verkwikkenden Nectar, als Adam met deze woorden haar riep:

Spoed u herwaards Eva; befchouw ooftwaards tusfchen de bomen, welke eene fchitterende geftalte tot ons treedt; dit gezicht is uwer waardig. Hy fchynt eenen anderen morgen op den hogen middag gerezen. Mogelyk brengt hy ons gewigtige tydingen uit den hemel, en verwaardigt ons om heden onzen

gast te zyn. Haast u en breng den besten voorraad uwer vruchten in vollen overvloed, om den hemelschen vreemdeling met betaamlyke eer te ontfangen. Billyk is het aan onze hemelsche weldoenders hunne eigen geschenken rykelyk aan te bieden, waarmede zy zo mildadig ons hier voorzien, waar natuur haren wasdom vermenigvuldigt, ryker wordt door haar van haren zegenryken last te ontslaan, en ons daardoor leert niet spaarzaam te zyn met hare gaven.

Waarop Eva hem antwoordde:

Adam, geheiligde aardenkluit door God bezield, een kleine voorraad is toereikend, waar de voorraad door alle jaargetyden heen voor het gebruik ryp aan den steel hangt, buiten dat geen, hetwelk door huisselyke verzorging meerdere vastigheid ter voeding aanneemt en de overvloedige sappen verteert; doch ik zal my spoeden om van den wynstok de sappigste druiven, en van elken boom en plant de uitgelezenste vruchten te plukken, en onzen hemelschen gast zodanig onthalen dat hy dit alles ziende, zal bekennen, dat de mildadigheid Gods op aarde zo verre zich uitstrekt als in den hemel.

Dit zeggende vertrekt zy eilings met werkzame blikken, ver-

vuld met het gastvry denkbeeld om de aangenaamste vruchten te verkiezen, in eene order voor te dienen, en zodanig te schikken dat de verschillende smaken niet onbedachtzaam door een gemengd, maar smaak achter smaak op de aangenaamste wyze voorgediend worden. Nu verzamelt zy van de tederste stelen alles wat de aarde de alles barende moeder in het Oosten en Westen der Indiën, aan de oevers der middellandzee, in Pontus, aan de Punische kusten, en daar, waar Alcinous eens heerschte, voortbrengt; vruchten van alle soorten, ruw of glad van schalen, in baardige hulsen of basten, brengt zy op eene sierlyke wyze, en met eene mildadige hand ter tafel. Voor den drank perst zy uit de druiven eenen onschadelyken most, eenen anderen uit verschillende beziën, en uit smakelyke kernen eenen zoeten room, terwyl natuur haar voorzag van zuiver huisraad om dit alles te kunnen bevatten, en zy de groene vloer met rozen en welriekende takken bestrooïde.

Intusschen wandelt onze eerste stamheer zynen goddelyken gast te gemoet, niemand in zyn gevolg hebbende dan zyne oorspronglyke volmaaktheden; in hem zelven lag alle zyne grootheid, veel plegtiger dan de vervelende pracht der vorsten, wan-

neer hun ryk gevolg van ruiters rykelyk met goud beſtrooid, het gemeen verblindt, dat met bewondering hen aangaapt. Adam hem thans nader getreden, bukt voor hem met eerbied en eene diepe buiging, gelyk als voor eene hogere natuur, doch zonder blohartigheid, en ſpreekt op de volgende wyze hem aan:

Bewoner des hemels, (want gene andere plaats dan de hemel kan eene zo verhevene geſtalte bezitten) doordien gy van den hoogſten troon hebt willen afdalen en u eenigen tyd aan dat gelukzalig oord onttrekken, en onze woningen te vereeren, het behage u by ons, tot dus verre door de goddelyke gunst de eenige bezitters van dezen uitgeſtrekten grond, in gintſche ſchaduwryke hutte te ruſten, by ons aan te zitten en te proeven wat de lusthof aangenaams opgeeft, tot dat de hitte van den middag voorby is en de zon westwaards zig zal neigen.

Het is om deze rede dat ik tot u kom, hernam de Engel zachtaartig; de ſtaat waarin gy geſchapen zyt, en de plaats door u bewoond, kunnen zelfs hemelſche geesten nodigen om u te komen bezoeken. Geleid my naar uw belommerd prieel, den gehelen middag tot aan het vallen van den avond is tot mynen wil. Zy traden in de boschryke verblyfplaats, die met bloemen over-

dekt aangename geuren verſpreidde, en gelyk het prieel van Pomona, lachte; de naakte Eva, niet gedekt dan door zich zelve, ſchoner dan eenige nymphen, dan eene der drie verdichte godesſen die op den Ida nakend om den prys ſtryden, ſtond daar om haren hemelſchen gast te dienen. Gene ſluyer was haar nodig, de deugd bedekte haar, en gene ongeregelde gedachte deed hare wangen blozen. De engel begroette haar met den heiligen groet: Heil u! waarmede hy lange daarna de tweede Eva, de gezegende Maria begroette.

Heil u moeder der menſchen welker vruchtbare lendenen der waereld meer zonen zullen ſchenken, dan de verſchillende boomen Gods deze tafel met velerhande vruchten beladen.

Hunne tafel was te ſamengeſteld van groene zoden, en van mosch haare zitplaatſen. Terwyl Eva op deze ruimere tafel aan alle kanten de ſchatten van den herfst ſtapelende, en herfst en lente hand in hand hier dansten, onderhielden zy zich met aangename geſprekken, niet bevreesd dat hunne maaltyd door koude ſmaakloos mogt worden. Vervolgens nodigde onze eerste ſtamvader den engel met de volgende woorden:

Gun my, hemelſche vreemdeling u deze gaven aan te bieden,

waarmede de oorsprong van alle goede gaven tot voedsel en vermaak zo overvloedig ons beschenkt, en aan de weldadige aarde haar voort te brengen beveelt. Onsmakelyk voedsel mogelyk voor geesten, hoewel één hemelsch vader ons allen hetzelve aanbiedt.

Daarop antwoordde de engel: alles wat hy, wien eeuwig lof en prys moet worden gezongen, den mensch ook gedeeltelyk geest, geschonken heeft, kan geen onaangenaam voedsel zyn voor de zuiverste geesten. Ook geestelyke zelfstandigheden benodigen voedsel, gelyk gy redelyke wezens. Beiden door de de lagere vermogens der zintuigen bedeeld, horen, zien, ruiken, gevoelen, smaken, en finekend verteeren zy, terwyl al het lichaamlyke in onlichaamlykheid by hun veranderd. Want weet, alles wat geschapen is, vereischt onderhoud en voedsel. Dus voeden de grovere de zuiverder hoofdstoffen; de aarde de zee; aarde en zee de lucht; de lucht voedt de wandelende hemelvuuren en allereerst de maan als den laagsten kogel; van daar in zyne ronde gedaante deze vlakken, als onzuivere uitwaasemingen nog niet in haar wezen veranderd. Ook de vochtige zelfstandigheid der maan voedt hogere sphaeren. Zelfs de zonne, welke alles met licht verzorgt, ontfangt in vochtige dampen

hare voedende beloning van allen, en neemt des avonds haar avondmaaltyd in gezelschap van den oceaan. Ofschoon in den hemel de bomen des levens Ambrosia dragen, de wynstok met Nectar ons beschenkt; ofschoon by het naderen van iederen morgen, wy den honigzoeten daauw van de takken verzamelen en den grond met paerlen bedekt vinden; de Godheid nogthans verandert met zo vele nieuwe geneugtens zyne gaven hier beneden, dat zy met die van den hemel te vergelyken zyn, en denk niet dat lekkerny my hinderen zal van uwe aanbieding gebruik te maken.

Dus zaten zy neder en aten van hunne gerichten; Met hun at ook de Engel, niet schynbaar als in eenen nevel, gewoonlyk het verkeerd gevoelen der godgeleerden; maar met alle blyken van honger en met verterende warmte om de spyzen te doen klynsen; het overige waasemt onvermerkt by de geesten uit. En geen wonder, daar zelfs de geestige Alchimist het mogelyk denkt, om door het vuur der kolen de slechste metalen tot goud te volmaken gelyk dat der mynen.

Eva ondertusschen diende in nakende schoonheid de tafel, en bekroonde den stromenden beker met verkwikkende dranken,

ô Onfchuld, waardig het Paradys! hier of nergens ware het den zonen Gods te vergeven geweest, wanneer deze fchoonheid tot liefde hen had aangeblazen; doch in deze harten heerschte de liefde zonder driften, en yverzucht, die helle van beledigde minnaars was nog onbekend.

Nadat zy met vruchten en dranken hunne natuur verzadigd, niet overladen hadden, rees plotslings het denkbeeld in Adam, de gelegenheid door dit lang bezoek hem gegeven, te gebruiken, om zich van de dingen boven het ondermaanfche te doen onderrichten; naar het wezen der hemellingen zich te verkondigen, welkers uitmuntendheid de zyne zo verre te boven fteeg, en welkers luisterryke gedaanten als een goddelyk uitvloeifel de krachten van den mensch zo verre overtroffen. Met eene betamelyke omzichtigheid wendde hy zich met deze woorden tot den afgezant des hemels:

ô Gy welke het aanfchouwen der Godheid geniet; in de eer den mensch gegeven, gevoel ik alle de uitgeftrektheid uwer goedheid; gy hebt hem verwaardigd om onder zyn nederig dak tot hem in te gaan, en zyne aardfche vruchten, hoewel geenfints het voedfel der engelen zo fmakelyk aangenomen, als konden

de hoge feesten des hemels niets ſmakelykers u aan bieden. En hoe echter kan dit by elkanderen worden vergeleken?

Weet Adam, dus hernam de gevleugelde bode des hemels, ſlechts één Almachtige is er die alles geſchapen heeft, tot wien alles terugkeert, wanneer het goede aan het zelve niet ontrukt wordt; alles heeft hy volmaakt geſchapen; door hem ontfing de ſtof allereerst menigerleie gedaanten en verſchillende trappen van aanwezig zyn en leven. De fynſte en zuiverſte ſtoffen zyn nader tot zynen troon geplaatst, of trachten onophoudelyk dien te naderen; hy gaf aan alles een byzonderen en bepaalden kring van werkzaamheid; en het lichaam moest de werkzaamheden van den geest bevorderen in daartoe evenredige grenzen. Dus ſpruit uit den wortel de welige ſcheut, daarna de meer fyne bladeren; en eindelyk de volkomen bloem die de geeſtigſte geuren uitwaſemt. De bloemen en vruchten, het voedſel der menſchen, door verſcheiden graden verfynd, ſtygen opwaards tot levensgeeſten, en geven aan het dierlyk en verſtandelyk gedeelte, aan gevoel, verſtand en inbeelding het leven, en daaruit ontfangt de ziel de rede door beſchouwing of gevolgtrekking werkzaam. Gy maakt meer gebruik van de laatſte; wy

bezigen meest al de eerste; slechts in den grond is zy onderscheiden, in haren aart is zy tusschen ons dezelfde. Verwonder u dan niet dat ik het goede door God u geschonken, niet versmade, maar het zelve gelyk gy, in myn wezen verander. Veelligt komt eenmaal de tyd, waarin de mensch met de engelen aanzitten, en hunne spyzen niet ondienlyk of te ligt voor zich zullen noemen. Mogelyk zelfs wanneer gy gehoorzaam bevonden wordt en de liefde behoudt van hem wiens afstammelingen gy zyt, dat door den tyd de lichamen der menschen meer volmaakt door dit voedsel in geesten zullen veranderen, gelyk wy gevleugeld tot de hoogste hemelen opstygen, of naar verkiezing hier of in hemelsche paradyzen zullen wonen. Geniet intusschen de volheid van het geluk dat deze gelukkige toestand kan bevatten en meer niet bevatten kon.

Daarop hernam de vader der menschen:

Goedige Engel, beminnelyke gast! gy hebt den rechten weg ons gewezen welke tot de wetenschap voeren kan. Gy toont ons de ladder der natuur van het middelpunt tot den omtrek gebragt, langs welken wy in de beschouwing der geschapen dingen trapsgewyze tot den Eeuwigen kunnen opklimmen. Doch

zeg my; wat beduidt de daarby gevoegde voorwaarde: wanneer gy gehoorzaam bevonden wordt? Hoe! kunnen wy ongehoorzaam zyn? is het mogelyk dat onze liefde verflaauwen kan tegen hem, die ons uit ſtof gevormd en in het vol genot van zegen, die de mensch kan wenſchen of bevatten, hier geplaatst heeft?

Zoon van hemel en aarde, antwoordde de Engel, merkt op. De oorſprong van uw geluk is God. De voortduuring van dit geluk, hangt af van u zelven, van uwe beſtendige gehoorzaamheid. Dit was myne waarſchuwing aan u gegeven. Neem haar ter harte. God vormde u in den ſtaat van volmaaktheid, maar niet onveranderlyk; hy maakte u goed, maar het legt in uw vermogen om goed te blyven; hy lag eenen vryen wil in uwe natuur, en noch onverbiddelyk noodlot, noch bepaalde noodzakelykheid zouden over den zelven regeeren; hy eischt eenen hartelyken, geen afgedwongen dienst van u; deze wordt niet by hem aangenomen en kan by hem niet aangenomen worden. Want hoe kunnen harten beproefd worden of zy met liefde dienen dan niet, wanneer vryheid aan dezelven ontbreekt; die niets willen dan het geen door het noodlot bepaald is, en niet kunnen verkiezen? Ik zelf en al de heiren der Engelen die in het

aanschyn Gods zynen troon omringen, zyn gelyk gy onzen gelukkigen ſtaat aan onze gehoorzaamheid verſchuldigd; deze alleen is de verzekering van ons geluk. Vrywillig dienen wy doordien wy vrywillig beminnen en de vryheid van beminnen of niet beminnen is in onzen wil gegrondvest; met dezen ſtaan of vallen wy; en ſommigen onzer door ongehoorzaamheid gevallen, zyn uit den hoogſten hemel in het diepſte der helle nedergeſtort. ô Verſchrikkelyke val uit den hoogſten ſtaat van zaligheid in nimmer eindigende ellende!

Op uwe woorden, zeide onze eerſte ſtamvader, heb ik met meer aandacht geluiſterd, dan op de choren van engelen, wanneer zy te midden van den nacht by de nabuurige bergen met hemelſche ſtemmen onze eenzaamheid vergasten. Reeds wist ik dat wil en handelingen vry waren geſchapen; myne gedachten, myne ſtandvaſtige gedachten verzekerden my en zullen altoos my verzekeren, dat mynen Schepper te beminnen, en zyn enig gebod zo rechtvaardig, te gehoorzamen, myne aangenaamſte bezigheid zal blyven. Doch vreemdeling in dat geen wat gy van de gebeurteniſſen in den hemel verhaaldet, wensch ik, wanneer gy zulks toeſtemt, die geſchiedenis in hare uitge-

ſtrektheid van u te horen; ongetwyffeld moet zy vreemd en waardig zyn om met eene heilige ſtilte naar dat verhaal te luisteren. De dag praalt nog in zynen vollen luiſter, de zon heeft hare dagwandeling ſlechts ten halve afgelegd, en naauwlyks treedt zy de andere helft in de uitgeſtrekte hemelſtreken aan.

Op deze wyze verzocht Adam; Rapael bewilligde zyne bede, en begon na eene korte tuſſchenpozing zyn verhaal met de volgende woorden:

Gewigtige geſchiedenisſen, treurige en aandoenlyke voorvallen vergt gy van my, ô eerſte der menſchen! Hoe zal ik aan menſchelyke zinnen de onzichtbare daden van oorlogende geesten verhalen? hoe zonder treurigheid de verdelging van engelen beſchryven zo verheven en volkomen aleer zy vielen? hoe eindelyk de geheimen eener andere waereld, mogelyk beter] gezwegen, aan u ontvouwen? Doch u ten besten is zulks veroorloofd; dat geen wat de menſchelyke zinnen te boven ſtreeft, zal ik door vergelyking van geestelyke dingen met lichaamlyke beeltenisſen uitdrukken, daar zelfs deze aarde eene ſchaduwe des hemels is, en de zaken dier twee ryken onderling meer overeenkomen dan men zich dit hier op aarde verbeeldt.

De waereld had haar bestaan nog niet ontfangen, de Chaos regeerde daar nog waar thans de hemelbollen wentelen en de aarde op haar aspunt rust; wanneer op zekeren dag (want zelfs te midden der eeuwigheid wordt de wisseling aller duurzame dingen door tegenwoordige, voorledene en toekomende tyden afgemeten) op eenen zodanigen dag als het grote jaar des hemels voortbracht, wierd het leger der Engelen op bevel des Almachtigen by elkander geroepen. Terstond verschenen voor den troon des Allerhoogsten van alle de eindens der hemelen ontelbare legioenen onder hunne goddelyke gebieders in schitterende reyen: Tien duizend maal duizend vanen, standaarden en bannieren, om dus hierarchen, ordens en graden te onderscheiden, zag men tusschen de voor en achterhoede weemelen; en in hunne schitterende weefzels waren de heilige gedenktekenen van yver en liefde als eene onsterfelyke gedachtenis, gewrocht. Dus in drommen van eenen onuitspreeklyken omtrek staande, drom by drom, verhief de oneindige Vader, naast wien de Zoon in den schoot der zaligheid gezeten was, als uit het midden van eenen brandenden berg wiens toppunt door stralenden luister onzichtbaar geworden is, aldus zyne stem:

Hoort alle gy engelen, zonen des lichts, tronen, vorstendommen, heerschappyen, deugden, magten, hoort myn onherroepelyk besluit. Heden heb ik hem, welken ik mynen eenigen Zoon verklaar, geboren, hem op dezen heiligen berg gezalfd en gy ziet hem aan myne rechte hand geplaatst; tot uw opperhoofd heb ik hem bestemd en by my zelven gezworen, dat alle knieën in den hemel voor hem zich buigen, en hem als hunnen heer zullen erkennen; blyft onder zynen staf altoos vereenigd en weest eeuwig gelukkig; wie hem beledigt, beledigt my, verbreekt de vereeniging, en op den zelfden dag zal die onzalige, uitgestoten van God en zyn zalig aanschouwen, nederstorten in de uiterste duisternis, en in dien diepen afgrond zal zonder hoop op verlossing eeuwig zyne wonig zyn.

Dus sprak de Almachtige en allen schenen verheugd op deze woorden; eenigen nochthans waren heimelyk misnoegd. Deze dag nu wierd gelyk andere plechtige dagen met zang en dansen op den heiligen berg doorgebragt; ook met geheimnisvolle dansfen meest gelykend naar den loop der planeten en vaste starren, wanneer zy om hare asfen, nu door middelpunt schuwende dan door middelpunt trekkende krachten regel-

matig zich draaijen, en wel dan regelmatigst, wanneer hare beweging alleronregelmatigst fchynt. By deze beweging voegde zich de goddelyke harmonie hunner fmeltende tonen, en zelfs het oor des Allerhoogften wierd door dezelven geftreeld. Thans naderde de avond, (want ook wy hebben onzen avond en onzen morgen, hoewel niet uit noodzakelykheid maar tot eene gevoeglyke verwiffeling) en vol verlangen keerden zy van hunne danffen tot eene aangename maaltyd; tafels, fpoedig opgevuld met het voedfel voor engelen, waaren te midden der kringen geplaatst in welken zy ftonden, en de purperen nectar de vrucht van den fmakelyken wynftok in den hemel, fchuimde in paarlen, diamanten en gelouterd gouden bekers. Ruftende op bloemen, met kranfen van rozen bekroond, aten en dronken zy; daar wierd onfterflykheid en genoegen met volle teugen in vrolyke gemeenfchap ingedronken; verre van hier was de vrees voor misbruik, de overvloed alleen weerde alle buitenfporigheid, en de milddadige koning, met verkwiftende hand zyne gaven uitdeelende, vermeerderde door zyn genoegen het genoegen van hun.

Toen nú de lieflyke nacht door wolken, uit den hogen berg

Gods uitgewasemd uit welken beide licht en schaduw ontspringen, de gedaante van den helderften hemel in eene aangename schemering verandert had, [want geen zwarter kleed trekt de nacht hier aan] en de verkwikkende daauw alles, de eeuwig wakende ogen Gods alleen uitgenomen, ter rust bewogen, spreidde het leger der engelen in gedeeltens en gelederen over de gehele vlakte der hemelen zich uit; onze ronde aarde tot eene vlakte uitgebreid, ware een stip tegen deze vlakte, zo groot zyn de voorhoven Gods. Weldra zag men aan levendige stromen rondsom de bomen des levens een opgeslagen leger van talloze tenten en hemelsche hutten, onder welken zy sliepen, door de koele winden ingewiegd; zy alleen, welken op hunne beurt den troon des Allerhoogsten met melodieuse gezangen gedurende den nacht moesten omringen, bleven waken. Doch ook Satan sliep niet in, dus is thans zyn naam, daar zyn vorige in de hemelen niet meer gehoord wordt. Hy, een der eersten zo niet de eerste Aartsengel in aanzien, magt en luister, was in hemelyken nyd tegens den zoon Gods op dien dag ontstoken, toen hy geëerd door zynen goddelyken vader, als Messias als gezalfde koning verklaard wierd; door trotschheid walgde

hem dit gezicht, en hy dacht zich verkort in zyne rechten. Diepe boosheid en tegenstreving vermeesterden zyn hart, en zo rasch de middernacht het duister uur, zo gunstig voor den slaap en de stilte, had aangebragt, besloot hy met alle zyne legioenen op te breken, en zonder vereering, zonder aanbidding den troon des Allerhoogsten verachtelyk te verlaten. Hy wekte den naasten hem aan magt gelyk, en sprak hem in het geheim dus aan;

Slaapt gy, dierbare medegenoot? Kan de slaap uwe oogleden nog dekken wanneer gy u herinnert, welk een besluit de lippen van den Almachtigen des hemels, op gesteren ontgleden is? altoos ontdekted gy my uwe geheimen, de mynen ontdekte ik altoos voor u; wakend waren wy beiden steeds vereenigd; kan dan de slaap ons nu scheiden? Gy ziet nieuwe wetten ons opgelegd; deze nieuwe wetten van hem die regeert, kunnen in ons dienstbaren nieuwe denkbeelden, nieuwe raadslagen scheppen wegens de twyffelvolle gevolgen, die uit dezen dienst kunnen voortvloeyen. Hier meer van te spreken, is in deze plaats niet raadzaam. Ga en vergader de opperhoofden van alle de myriaden welken wy gebieden, verhaal hun dat eer de duistere nacht zyne bruine schaduwen aflegt, ik en allen die

onder my hunne banieren zwaaien, op hoog bevel met verdubbelde schreden huiswaard moeten spoeden, waar wy de streken van het noorden bezitten, en aldaar alles voorbereiden om onzen Koning den groten Messias en zyne nieuwe bevelen te ontfangen, die in volle zegepraal en spoedig door alle hierarchien trekken en wetten in dezelven zal uitdeelen.

Dus sprak de valsche aartsengel en stortte zyn vergif in het hart van zynen onvoorzichtigen medegezel. Deze vergaderde spoedig de gebiedende magten die onder hem dienden; verhaalde hun, gelyk hy gehoord had, dat eer nog de duisterste nacht den hemel verlaten had, de grote standaard der Hierarchie moest opbreken; verhaalt hun met dubbelzinnige woorden en vol van yverzucht, om hunne oprechtheid te beproeven of te bevlekken, de verdichte oorzaak; allen gehoorzaamden op het gewone teken en aan de gebiedende stem van hunnen groten beheerscher; want groot in waarheid was zyn naam en zyne waardigheid in den hemel; zyne gedaante geleek die der morgenster die de heiren der starren geleidt, en met zeugens, vervoerde hy het derde gedeelte van 't heir des hemels.

Het oog des eeuwigen, welks gezicht de verborgenste ge-

dachten ontdekt, zag intusschen van den top zyns heiligen bergs en te midden der gouden lampen welken des nachts in zyne tegenwoordigheid branden, ook zonder haar licht het op-roer aanblazen; zag den eersten ontwerper van het zelve; hoe verre het reeds onder de zonen des morgens verspreid was; hoe vele heiren zich hadden te samen gezworen om zyne besluiten te wederstreven; en lachende sprak hy dus tot zynen zoon:

Gy myn zoon, in wien de volheid myner Majesteid staat uitgedrukt, erfgenaam van alle myne magt, thans is het nodig om van ons alvermogen verzekerd te zyn, en onze eeuwige rechten op Godheid en ryk te handhaven; een magtig vyand staat tegens ons op, voornemens om op zynen troon, in het uitgestrekte noorden opgerecht, onze magt te bravéeren. Daarmede niet vergenoegd, is hy van meening om door eenen veldslag, en zyne magt en de onze te beproeven. Laat ons besluiten om spoedig de ons overgeblevene legers tot zyne verdelging te gebruiken, en hem doen inzien, dat deze hoge zetel en dit heiligdom nimmer zyn te overwinnen.

Almagtig Vader, antwoordde de zoon met een gelaat van kalmte, lieflykheid, en waarin de Godheid met onuitsprekelyken

glans doorstraalde, te recht belacht gy uwe vyanden, en bespot hunne ydele ontwerpen en niets beduidende wederspannigheid. Hun verwaten oproer zal eene rede zyn om meerderen luister te hechten aan mynen roem; laat hun inzien dat alle koninglyke magt my verleend is om hunnen hoogmoed palen te stellen, en de uitkomst doe hen kennen of ik bekwaam ben om oproerigen te onderwerpen, dan of ik de slechtste stryder in den hemel moet genoemd worden.

Dus sprak de Zoon; maar Satan en zyne magten waren met eene vliegende snelheid reeds verre voortgetrokken; zyn leger was ontelbaar gelyk de starren van den nacht, of gelyk die van den morgen, of gelyk daauwdruppelen door de zon op alle bladeren, op alle bloemen tot paerlen gevormd. Zy trokken door onafmeetbare provintien, de magtige staten der Seraphims, en monarchyen en tronen, in hare driedubbelde rangen; door gewesten tegens welken uw gebied, Adam, niet meer is dan dezen lusthof tegen de gehele aarde en de zee, wanneer hare ronde gedaante in eene langwerpige kon veranderd worden. Na dezen afgelegen weg, kwamen zy eindelyk aan de grensen van het noorden. Satan beklom aldaar zynen troon op eenen hogen berg, die gelyk

een berg op bergen, met pyramiden en torens van diamanten schitterend uit steenrotsen van goud was uitgehouwen; zodanig was de plaats waar Lucifer zyn paleis gesticht had, want dus noemt men in de taal der menschen dit gebouw. Maar weinig tyds daarna, God in alles willende gelyk zyn, noemde hy den berg in navolging van dien op welken de Messias voor het gezicht des hemels verklaard wierd, den berg der vergadering; want hier zyne gehele legermagt onder voorwendsel van hoog bevel verzamelende, op dat men beraadslaagde hoedanig alles in te richten tot het plegtig ontfangen van hunnen koning die weldra stond te komen, bedroog hy door listige kunst van nageboorste waarheid op deze wyze hunne ooren.

Tronen, heerschappyen, vorstendommen, deugden en krachten! wanneer deze verheven tytels nog iets meer dan ydele klanken zyn, sints ingevolge eene uitspraak een ander alle magt zich toegeëigend en de onze onder den eernaam van gezalfden koning verduisterd heeft; voor hem is al deze spoed, deze optocht te midden van den nacht ondernomen; om hem is deze verwarde samenkomst; hier moeten wy beraadslagen met welke nieuwe tekenen van eer wy hem, die spoedig zal

naderen, ontfangen, en de nog schuldige schatting van het buigen onzer kniën zullen betalen. Laaghartige nederwerping? reeds te veel voor eenen, maar hoedanig te verdragen voor eenen tweeden, voor hem welke hy tot zyn evenbeeld heeft uitgeroepen? Doch hoe, wanneer een beter raad onze gemoederen opbeurde, en dit juk af te werpen ons leerde? zoudt gy onder den vreesselyken last u willen krommen, en uwe kniën voor hem buigen? Neen, wanneer ik te recht u ken, wanneer gy u zelven beschouwt als zonen des hemels, door niemand dan door u bezeten, dan bestaat gy deze laagheid nimmer, gy, die hoewel niet allen tot eene gelyke waarde gestegen, nogthans in vryheid alle gelyk zyt. Ordens en graden stryden geensints met de vryheid, maar bestaan zeer wel met elkanderen. Wie kan nieuwe wetten en geboden onder ons invoeren, wy die zonder wetten nimmer dwalen? Wie, veel minder kan ons bevelen dat wy dezen als onzen Heer moeten erkennen, en ons eene aanbidding opleggen, welke met onzen koninglyken tytel, het bewys dat wy tot heerschen en geensints tot dienen gevormd zyn, den spot dryft?

Tot dus verre vond zyne vermetele aanspraak zonder te-

genspreken gehoor, toen onder de Seraphynen, Abdiel een der yverigste aanbidders der Godheid en aan de Goddelyke bevelen gehoorzaam, opstond, en met eenen vlammenden yver tegens den stroom zyner razernei zich aldus verzette:

ô Godslasterlyk, valsch en hoogmoedig voorstel! woorden, welken de hemel nimmer verwachten kon te horen, en allerminst van u ondankbare, die zo hoog boven uwe medegenoten verheven zyt! kunt gy met ontheiligende redenen de rechtvaardige besluiten van God veroordeelen, toen hy bepaald en gezworen heeft dat voor zynen eenigen Zoon, met zo veel recht den koninglyken staf voerende, alle zielen in den hemel hare kniën buigen, en als haren rechtmatigen koning moeten vereeren en erkennen? Onrecht, zegt gy, is het, vrye wezens aan wetten te kluisteren, den gelyken over zyne gelyken te doen heerschen, en de volstrekte magt aan eenen eenigen in handen te geven. Wilt gy de wet stellen aan den Almachtigen, wilt gy wegens de voorwaarden van vryheid met hem twisten; met hem die u gemaakt heeft wat gy zyt, die de krachten des hemels naar zyn goedvinden gevormd en hun wezen bepaald heeft? Geleid door de ondervinding

zien wy zyne goedheid en zyne voorzienigheid voor onzen welvaart en onze waardy. Hoe verre van hem is het ons te willen verringeren; hoe tracht hy veeleer onzen geluksstaat onder een opperhoofd naauwer vereenigd, meer te doen toenemen? Doch gesteld, het ware onrecht dat gelyken over huns gelyken als opperheer geboden; gy dan, hoe groot en heerlyk gy ook zyn moogt, durft gy, durft de natuur der engelen in eene eenige vereenigd, zich gelyk te stellen met den eenig geboren Zoon? Door hem schiep de almachtige Vader als door zyn woord alle dingen en ook u; door hem wrocht hy alle geesten des hemels tot hunne blinkende waardigheden; kroonde hen met heerlykheid, en bepaalde tot hunnen meerderen luister de tronen, volstrekdommen, heerschappijen en zelfstandige krachten onder hen; door zyne regeering zullen dezelven niet verduisterd maar veeleer luisterryker worden; hy het opperhoofd onzer heiren wordt een onzer leden; zyne wetten worden de onzen, en alle de eer hem aangedaan, valt op ons terug. Staak dan uwe heillooze ontwerpen; breng dezelven niet ter uitvoer; maar haast u den toorn des Vaders, haast u den toorn des Zoons te ver-

zachten; gy zult vergiffenis vinden, wanneer gy in tyds dezelve zoekt.

Dus sprak de door yver aangeblazen engel; maar niemand onderfteunde zyne krachtige redenen, die als te ontydig, als eigenzinnig, en zonder overleg uitgesproken, wierden aangemerkt; op dit alles verheugde zich de afvallige en antwoordde hem met meerdere trotschheid.

Gy zegt dan dat wy geschapen, en het werk eener twede hand zyn? een arbeid door den Vader aan den Zoon overgegeven? Eene vreemde en ongehoorde stelling! Gaarne wisten wy waar gy deze leer geleerd hebt! Wie zag het, toen de schepping daar was? Herrinnert gy uwe schepping toen de maker u het bestaan gaf? Wy kennen den tyd niet, waarin wy niet waren gelyk wy thans zyn; door ons zelven zyn wy ontstaan; door onze eigen belevende kracht, toen het noodlot aan geheel de schepping haar bestaan gaf; wy zyn de rype vrucht van dezen hemel, de plaats onzer geboorte; wy zyn zonen van den hoogsten hemel. Onze magt is ons eigendom; onze eigen rechterhand zal ons de verhevenste daden leren, en door de wapenen zullen wy beproeven wie ons gelyk zy; alsdan

zult gy zien of wy door beden ons tot hem verlagen, en of wy zynen almagtigen troon door smekingen of door beleegeringen zullen omringen. Dit verslag, deze tyding kunt gy den gezalfden Koning brengen, en vlucht thans eer eenig onheil het vluchten u belet.

Dus sprak hy en een heesch gemor weêrgalmde ten teken van byval, gelyk het geruisch van diepe wateren, door dit oneindig leger; echter stond de vlammende Seraph, hoewel alleen en door vyanden omsingeld, onverschrokken, en antwoordde stoudmoedig:

ô Gy van God afgeweken vervloekte geest, van al wat goed is verlaten; ik zie uwen val bepaald, en uwe ongelukkige bende in dezen trouwlozen meineed met u gewikkeld; de besmetting heeft zich uitgespreid en dus ook de straf uwer misdaden: zorg voortaan niet, hoedanig u het juk van Gods Messias te onttrekken; deze zachte wetten zult gy niet meer smaken; andere raadsbesluiten zyn onherroepelyk tegen u uitgegaan, en deze gouden scepter door u verworpen, wordt eene yseren roede om uwe ongehoorzaamheid te vermorselen en te breken. Denk niet, hoewel gy my aanraad te vluchten, dat uwe bedrei-

ging deze hatelyke, deze onzalige tenten my doet verlaten ; veel-meer vrees ik dat de over u zwevende wraak plotslings vlammend over u losbreken en my mogt mede rukken; weldra zult gy zynen donder als een verterend vuur op uw hoofd gevoelen. Leer alsdan, wanneer gy zidderend ondervindt wie u kan verdelgen, hem die u geschapen heeft, kennen.

Dus sprak de Seraph Abdiel die onder zo vele trouwlozen alleen getrouw bevonden wierd. Onder het talloos leger van valschen, stond hy onbeweeglyk, onverleid, onverschrokken in zyne oprechtheid, in zyne liefde en in zynen yver. Hoewel alleen, vermogt noch aantal noch voorbeeld hem van de waarheid te doen wyken, noch zyne standvastigheid te doen waggelen. Geen geweld vrezende, trok hy door het uitgestrekt leger van spottende vyanden, en verdroeg zulks edelmoedig, en met wederkerigen smaad wendde hy zich van verwaten geesten, tot eene spoede vernieling veroordeeld.

Einde van het vyfde Gezang.

ZESDE GEZANG.

Onvervolgd wandelde de onverschrokken engel den geheelen nacht zynen weg langs de uitgestrekte velden des hemels; tot dat de morgen opgewekt door den kring der uuren, de poorten van het licht met rozenverwige handen ontsloot. In den berg Gods, naby zynen troon is eene diepte waar licht en duisternis beurtlings in geduurige kringen in en uittrekkende, een aangename afwisseling, gelyk dag en nacht, in den hemel te weeg brengt. Uit deze opening komt het licht, aan eene andere poort trekt de duisternis zonder tegenstreven binnen, tot dat het uur nadert om den hemel met haar gewaad te dekken, hoewel de

duisternis daar veeleer schemering schynt. Reeds naderde de morgen, gelyk hy met alle pracht in pralend goud aan den hoogsten hemel opryst; vóór hem heen dreef hy den nacht, met de stralen uit het oosten doorschoten, toen Abdiel de vlakten met luisterryke, ten stryd gerede scharen, wagens, vlammende wapenen, en vuurige rossen die het licht van eenen bliksem uitwierpen, bedekt zag. Reeds zag hy den kryg beslooten, en de tyding welke hy dacht te brengen, dus reeds algemeen bekend. Verheugd mengde hy zich onder het leger van vrienden; waar hy als van zo vele gevallen Myriaden de eenige die aan het verderf ontrukt terug keerde, met luide toejuiching wierd ontfangen. Met verhevene lofspraken voerden zy hem tot den heiligen berg en in de tegenwoordigheid van den troon des Allerhoogsten; en van denzelven deed eene lieflyke stem, als uit eene gouden wolk op de volgende wyze zich horen.

Gy hebt uwen pligt vervuld, dienaar van God; gy hebt den besten stryd gestreden en alleen, tegens muitende scharen, de zaak der waarheid gehandhaafd; gy waardt magtiger in woorden dan zy in wapenen; gy hebt uit liefde voor de getuignis der waarheid eenen algemeenen hoon verdragen, bitterder

voor den rechtvaardigen dan het geweld, en schoon waereld den als waanzinnig u veroordeelden, was alle uwe zorge om voor het aangezicht van God oprecht te worden bevonden. Thans wacht u eene ligtere zegepraal; door deze heirscharen geleid, zult gy met meerderde glorie tot uwe vyanden terug keren, dan gy overladen met bespotting van hun zyt vertrokken; en die genen door het geweld bedwingen die de rede tot hunne wet, en Messias, door zyne verdiensten verheerlykt tot hunnen Koning weigeren aan te nemen. Ga Michael, vorst der hemelsche legerscharen, en gy die in dapperheid hem evenaart, gy Gabriel, geleid myne onoverwinnelyke zonen tot den veldslag; geleid myne gewapende heiligen by duizenden en millioenen in gelyke slagorder tegens het goddeloos muitend rot; val onbevreesd met vuur en staal op hunne benden; vervolg en dryf hen tot aan het uiterst einde des hemels, verre van God en zaligheid tot de plaats hunner straffe, den helschen afgrond, welke zynen brandenden Chaos reeds opspert om nederstortend hen te ontfangen.

Dus sprak de stem des Allerhoogsten en wolken begonnen den berg te verduisteren; eene dikke rook zweefde om den

wolken, en wierp vlammen uit, het voorteken van den ontwaakten toorn. Niet minder vreesselyk blies de trompet des Allerhoogsten hare luide tonen van den hogen berg, en riep te wapen. Straks trokken de ten stryd gerede scharen de schitterende legioenen onwederstaanbaar vereenigd in een magtig vierkant tot elkander, en onder het betoverend geluid der welluidenste muziek dat tot heldenmoed en dappere daden hen aanspoorde, trokken zy voor de zaak Gods en Messias, door hunne goddelyke opperhoofden geleid, stilzwygend verder. In onverbreeklyke reien rukken zy voort, geen berg, gene lage dalen, gene wouden noch stromen verbreken hunne gelederen; hun aantocht ging hoog over den bodem, en de duldende lucht droeg hunne vluchtige treden, gelyk weleer het geheel geslacht van vogelen zwevende op hunne vleugelen in order tot Eden kwam, om hunne namen van u te ontfangen; aldus trokken zy over menig landschap des hemels, over vele uitgestrekte gewesten tienmaal zo groot als deze aardbol.

Aantrekkende tegen het noorden ontdekten zy eindelyk verre aan den gezichteinder als eene vuurige landstreek, van

het eene einde tot het ander het gezicht des oorlogsvertoonende; nader gekomen onderscheidden zy de ontelbare menigte van opgerichte speren, te saamgedrongen helmen en schilden, van verschillenden arbeid, met trotsche zinnebeelden bemaald. Thans zagen zy de hoogmoedige heiren van Satan reeds in vollen aantocht. Nog dien dag waanden zy den berg des Eeuwigen door stryd of overval te verwinnen, en vleiden zich hunnen eersten muiteling, den grootsten vyand van den staat ten troon te voeren. Welhaast echter werden hunne ontwerpen verijdeld. Hoe vreemd voor ons was het aanvangs dat Engelen tegen Engelen in den kryg trekken, en die genen elkander vyandelyk zouden ontmoeten, welken als zonen van eenen vader in gulle vriendschap weleer zo vele feesten van blydschap en liefde vereenigd bywoonden, en gewoon waren in volle eendragt den eeuwigen Vader ter eere Hymnen te zingen.

Thans verhief het kryggeschrei zich aan beide zyden, en de woede des aanvals maakte weldra een einde aan deze treurige denkbeelden. De afvallige zat in zynen schitterenden zonnewagen gelyk een Afgod van goddelyke majesteit, door vlammende Cherubims en gouden schilden omgeven; hy stygt nel

ter van zynen luisterryken troon; want thans was tusschen vyand en vyand slechts eene geringe, maar niet min vreeslelyken tusschenstand. Hoofd tegen hoofd stonden zy in verschrikkelyke slagorder van eene verbazende lengte. Eer nog de stryd begon trad Satan in wapenen van goud en diamant met trotsche schreden en gelyk een tooren in hoogte, aan de spits van zyne wolkdichte voorhoede. Abdiel te midden van zyn magtigste helden, vol verontwaardiging op dit gezicht en van heldenvuur ontvlamd, onderzocht op de volgende wyze zyn eigen hart:

„ô Hemel! moet het evenbeeld van den Allerhoogsten ook daar nog overig blyven, waar trouw en pligt niet meer te vinden zyn? Waarom ontbreekt hem de magt en sterkte niet, die de deugd vertrapt heeft? Moest niet de verwaandste de zwakste zyn, hoewel hy onoverwinnelyk scheen? Op de hulp van den Almachtigen steunende, wil ik zyne krachten beproeven, gelyk ik zyne rede beproefd, en niet gezond maar valsch bevonden heb. Billyk immers moet hy, die in het strydperk der waarheid heeft verwonnen, ook in de wapenen de zegepraal bevechten; immers in beiden moet hem de zege zyn. Laag

buiten twyffel en ellendig is de ftryd, wanneer rede met geweld heeft te kampen; doch ook als dan leert de zuiverfte rede, dat rede moet overwinnen.

Dus alles overwegende trad hy moedig aan het hoofd zyner gewapende vrienden, verdubbelde zyne fchreden en ontmoette zynen vyand op den halven weg. Deze wierd in woede ontftoken door zich te zien voorgekomen, en ftandvaftig eischte Abdiel met deze woorden hem uit:

Gaat men u dus te gemoet, hoogmoedige? Gy hoopte zonder wederftand uwen aanflag te zullen uitvoeren; gy dacht den troon des Hoogften onbewaakt, zyne zyde verlaten te vinden, door den fchrik uwer redenen en uwe vermogende tong; gy dacht niet, ouzinnige! aan de ydelheid om de wapenen aan te grypen tegens den Almagtigen, welke door een belevend woord eindeloze legers uit het niet roept om uwe dwaasheid te vernielen; die met zyne hand alleen, wiens magt gene grenzen kent, zonder byftand, met éénen flag u vernietigen en uwe Legioenen in den afgrond begraven kan! maar gy ziet, niet allen zyn uwe eedgenoten; befchouw hen die der Godheid verkleefd en gehoorzaam bleven, ofschoon voor u onzichtbaar toen gy in

uwe waereld van verwarringen waande, dat ik alleen van u was afgevallen. Beschouw thans myne volgers, en leer te laat, hoe eenige weinigen de wysheid somtyds volgen, wanneer duizenden dwalen.

Satan wierp een spottend oog op hem en antwoordde:

Ter kwader uure voor u, maar gewenscht voor myne wraak die u zoekt, keert gy afvallige van uwe vlucht terug, om den prys uwer verdiensten te ontfangen. Gy zult het eerste proefstuk zyn van deze rechte hand door u tot wraak gespoord, na dat uwe ontbreidelde tong, bezield door den geest van tegenspraak tegens het derde gedeelte der Goden zich dorst aankanten, die in eene vergadering te samen gekomen, hun recht op de Godheid beweerden, en de almagt aan niemand zullen toekennen, zo lang zy goddelyke krachten in hunnen boezem voelen branden. Doch te recht treedt gy voor aan het hoofd van uwe gezellen om eene veder van my te gewinnen, en wanneer u dit gelukte, verwoesting te zaayen onder myne heïren. In korte woorden; opdat gy niet mogt roemen dat ik verstomde, weet dan: vryheid en hemel dacht ik weleer, waren eenerlei voor hemelsche zielen; maar thans zie ik dat traagheid,

liever dienstbaar, slaafsche geesten maakt, gewoon aan feesten en gezangen. Gy hebt de zangers en snarenspeelders des hemels gewapend. Thans zal de vryheid in het strydperk treden met verachtelyke slavernei en deze dag zal van beider daden getuigen.

Afvallige! antwoordde hem Abdiel met korte woorden en een ernstig gelaat; nog dwaalt gy, en geheel van dat pad der waarheid geweken, zal aan uwe dwaling geen einde zyn. Te onrecht onteert gy met den naam van slavernei den dienst door God en door natuur bevolen; wanneer hy die heerscht, waardiger is dan de beheerschte, bevelen God en natuur gehoorzaamheid aan hem. Hem, die tegens zynen opperheer samenspant; eenen onzinnigen te dienen gelyk uwe muitelingen u, die wel verre van vry, een slaaf der slaven zyt, zie daar de ware slavernei. Nog verblind durft gy onzen dienst bespotten, Regeer gy in de hel, uw koningryk; laat my in den hemel den Allerhoogsten dienen, en zyne bevelen, waardig te worden gehoorzaamd, volbrengen. Doch geen koningryk, maar ketenen wachten u in den afgrond. Ontfang intusschen van hem, die gelyk gy zegt, van zyne vlucht terug keert, deze eerste groete op uwen goddelozen helm.

Dit zeggende en aangeblazen door moed, ligtte hy zynen arm op, die sneller dan eenen blikfem den helm trof van den hoogmoedigen Satan. Gene daad volgde ooit zo rasch den wil, en nutteloos was den verwaanden zyn schild, om dezen eersten slag te keren. Tien verschrikkelyke treden waggelt hy terug, en zyne verstaalde lans schraagt zyne zinkende knien; gelyk wanneer onderaardsche winden of bruisschende wellen, met geweld uit hunnen kerker gebroken, eenen berg uit zyne plaats doen wyken, en met alle zyne dennen gedeeltelyk doen zinken; verschrikking overviel den muitelingen, en nog meer de woede, op het gezicht van hunnen duizelenden geleider. Een juichend veldgeschrei; een algemene vreugdegalm; de voorbode eener aanstaande zegepraal, verhief zich onder onze legers, en een onverzadelyk verlangen naar den veldslag vervulde hen.

Intusschen beval Michaël de bazuin van den aartsengel te steken. Haar geluid drong door de velden des hemels, en onze getrouwe scharen juichten den Allerhoogsten Hosanna. De vyandelyke Legioenen, verre van te verstommen, wierpen even vreesselyk zich in den schrikkelykften stryd. Thans verheft zich een stormend geraas, en een vreesselyk geschrei, tot dus

verre ongehoord in den hemel; alom kletteren wapens tegen wapens; brult de yzende tweedracht; woeden de raders der yzeren wagens, en gruwzaam was het geloei te midden des aanvals. Een drom van vlammende pylen vloog met een aklig gesis over de hoofden der stryders, en vliegend bedekken zy de beide heiren met vuur. Gelyk onder een brandend gewelf, raasden beide de legers, nu handgemeen, met vernielende en onuitbluschbare woede. Alle hemelen wedergalmden van den ysselyken stryd, en de aarde had tot op haar middelpunt gewaggeld, wanneer zy toen reeds gevormd ware. Geen wonder waarlyk! Millioenen vergramde engelen streden tegens elkanderen; stryders, van welken de geringste, de aarde uit hare assen scheuren, alle hoofdstoffen bedwingen kon, en zich met alle de magt harer legioenen wapenden. Oneindig groter dan waren hunne krachten. Talloze legers stonden tegens talloze legers; streden om verschrikking en verwoesting te zaayen, en de zalige plaats hunner geboorte te verweeren. Verstoord mogelyk ware zy, wanneer niet de eeuwige Koning uit zyne onverwinlyke sterkte hun geweld beteugeld en bepaald had. Zodanig nogthans was hun aantal, dat ieder legioen een talryk leger, en ieder gewa

gende arm een legioen aan ſterkte gelyk ſcheen. Ieder ondergeſchikte engel, ieder ſtryder op zich zelve, ſcheen een opperhoofd, bekwaam om anderen te gebieden, geoeffend in het tydſtip om aan te rukken; te ſtaan; de gedaante van den veldſlag te doen veranderen, of de gelederen in den grimmigen ſtryd te doen openen of te ſluiten. Geen denkbeeld van vlucht of deinzen, gene onedele daad die vrees verried was hier te vinden; een ieder vertrouwde op zich zelven, als hing aan zyne vuist het tydpunt der overwinning. Alle de daden daar voorgevallen, en dezen waren oneindig, maakten aanſpraak op eenen eeuwigen roem. Onmeetbaar uitgeſtrekt was het ſlagveld, en op ieder ogenblik veranderde de ſtryd van gedaante. Nu ſtreed men ſtaande, en op den vasten bodem; dan verhief men de magtige vleugelen en zweepte de lucht, die dan rondsom in vlammen te ſtaan ſcheen. Lang hing de kans van den veldſlag in evenwigt; tot dat Satan, die dezen dag eene gadeloze ſterkte getoond, niemand zyns gelyken gevonden, en zich geduurig in het heetſte van den ſtryd gemengd had, eindelyk het zwaard van Michaël zwaaijen en telkens gehele legioenen maaijen zag. Eén ſlag van zyn ontzettend ſtaal met beide handen geheven, wrocht

verwoesting waar het nederkwam. Spoedig ijlde hy derwaards om tegens deze vernieling zich te kanten, en werpt het schild, eene ronde steenrots van tiendubbeld diamant, om zyne brede schouderen. Op zyne nadering staakte de grote aarts-engel zyne onnavolgbare daden, en in de aangename hoop den inwendigen kryg des hemels te zien eindigen, wanneer hy den aartsvyand verwonnen en gevangelyk gekluisterd had, sprak hy met het gelaat van eenen vyand en ogen vlammende van gramschap, hem aldus aan:

Schepper van alle boosheid! voor uwen opstand onbekend en naamloos, maar thans alom gezaaid in den hemel; zie nu de yzende daden afschuwelyk aan allen, doch die allerzwaarst op u en op uwe goddeloze volgers zullen terug vallen. Hoe hebt gy den gezegenden vrede gestoord in den hemel; hoe in de natuur de ellende gezaaid, voor uwen vervloekten afval nog ongeschapen! Hoe hebt gy uwe misdaad aan zo vele duizenden ingeblazen, die weleer getrouw en oprecht, maar thans ongetrouw bevonden zyn! Maar denk niet de heilige rust hier te kunnen storen. De Hemel werpt u uit verre buiten zyne grenzen. Deze hemel, de zetel der zaligheid, verafschuwt van kryg

en geweldadigheid. Weg dan van hier, en het kwaad, uw gebroed, volge u met uw goddeloos rot tot de plaats der boosheid, de helle. Ga en ontketen daar uwe razernyen, aleer dit wrekend zwaard uwe verdoemnis vermeerdert, of de wraak door den Allerhoogften bevleugeld, met meerdere pynen in den afgrond u neerftort.

Dus fprak de vorst der engelen, tot wien de algemene vyand antwoordt:

Denk niet dat windrige bedreigingen hem kunnen afschrikken, die nog nimmer bevreesd was voor uwe daden. Hebt gy den geringften van dezen kunnen doen vluchten? hebt gy eenen eenigen doen vallen die niet onoverwinnelyk weder opftond? En denkt gy met mindere moeite my te overwinnen? met bedreigingen my van hier te jagen, gy dwaaze, door te denken dat de ftryd van het boze gelyk gy dien noemt, dus zal eindigen? Alleen de eer is de oorzaak onzer handelingen. Haar zoeken wy te gewinnen, of zelfs dezen hemel in uwe verdichte helle te veranderen, om ten minften vry hier te wonen, wanneer wy niet kunnen heerfchen. Verzamel al uwen moed en roep den zogenaamden Almagtigen tot uwen byftand, want verre van u te ontvluchten, heb ik alom naar u gezocht.

Zy maakten aan de woorden een einde; beiden rustten zich tot een onbeschryfelyk twee-gevecht. Wie vermag, zelfs met de tong der Engelen dit te verhalen? Wie hier beneden, om zyne gedachten uittedrukken, zichtbare dingen te vinden, die de menschelyke verbeelding tot de hoogte van die goddelyke sterkte kan verheffen? Want beiden schenen zy Goden, wanneer zy stonden of zich verhieven, in gedaante, aanzien, gedrag en wapenen, en bekwaam om den stryd wegens de heerschappy des hemels te beslissen. Thans zwaaiden zy hunne vlammende zwaarden en maakten daarmede ontzettende kringen in de lucht. Hunne schilden, twee grote zonnen, kaatsten hun stralend licht op elkander; de verwachting zidderde wegens den uitslag. Niet zeker in den storm dezer beroering, weken de strydende heïren spoedig aan beide zyden terug, en openden eene ruime vlakte; gelyk wanneer, om grote door kleine dingen af te beelden, de eendracht der natuur gebroken en de kryg onder de starren ontboeid wierd, als dan twee vyandelyke planeten grimmig tegens elkander staande, in het midden der hemelen op elkanderen aanrukten, en strydend hare bollen vermengden.

Op eenmaal hieven beiden hunne armen op, welker sterkte

alleen week voor den Almagtigen, en bereidden zich tot eenen eenigen ſlag om den kryg door dezen te beſliſſen. Geen onderſcheid aan ſterkte noch gezwindheid beſpeurde men. Doch was het zwaard Michaëls, hem uit de wapenkamer Gods gegeven, zodanig verſtaald, dat noch hardheid noch ſcherpte den ſlag van hetzelve wederſtaan kon. Met eene verbryzelende ſterkte trof het het zwaard Satans; ſloeg het door midden, en hieuw met den zelfden ſlag hem eene diepe wonde in zyne rechte zyde. Nu voor de eerſtemaal leerde Satan de ſmarten kennen, en kromp van weedom gintsch en weder. Diep had het tweeſnydend ſtaal de wonde van een geſcheurd. Doch bleef de Aetheriſche zelfstandigheid niet lang geſcheiden maar ſloot zich ſpoedig; een vocht, den nectar gelyk, ſtroomde bloedend, [gelyk hemelſche geeſten te bloeden vermogen] uit deze opening, en bevlekte zyne ruſting, nog korts zo glansryk. Terſtond ijlden aan alle zyden vele en ſterke engelen ter zyner hulpe; anderen droegen hem op hunne ſchilden naar zynen wagen, meer uit het gedrang der krygsliniën verwyderd. Thans zich zelven niet onverwinnelyk, maar zynen hoogmoed vernederd; zyne vermetelheid God aan ſterkte gelyk te zyn; in het

ſtof vertreden ziende, knarst hy van gramſchap, ſpyt en ſchaamte op zyne tanden. Welhaast echter was hy weder genezen. Het leven der geeſten is niet geplaatst gelyk by den gebrekkigen mensch alleen in ingewand, hart, hoofd, lever of nieren; in ieder gedeelte heerscht het vermogen van te kunnen leven; vernietiging maar geen dood kan hun lot zyn. Hun teder weefſel is even min vatbaar voor dodelyke wonden als de vloeiſtoffige lucht. Zy leven geheel hart, geheel hoofd, geheel oog, geheel oor, geheel verſtand, en geheel zinnen; naar hun welbehagen nemen zy leden en verwe aan, en naar hunne begeerte wordt hunne geſtalte verdikt of verfynd.

Intuſſchen verdienden ook de heldendaden Gabriels aan eenen anderen oord ſtrydende, de roemrykſte gedachtenis. Zyne onverwinnelyke vanen drongen tot in het hart van Molochs benden, dien woedende Koning, die met godſlaſterlyke woorden hem dreigde aan zyne zegekar te zullen kluiſteren en voort te ſlepen; en nog laſterde hy den Eeuwigen des hemels, toen het wrekend zwaard des aartsengels hem tot op de heupen kloofde, en met weggeworpen wapenen brullend van ongewone ſpynen deed vluchten. Aan beide de vleugels ſloegen

Uriel en Raphaël hunne pralende vyanden Adramelech en Asmodaï, hoewel ontzettend groot en met eene fteenrots van diamant gewapend; fchandelyk dacht het hun, geringer te zyn dan God; maar door borstplaat en harnas met afschuwlyke wonden doorkorven, leerden zy vluchtend lagere denkbeelden van zich voeden. Ook Abdiel verfchoonde de godvergeten muitelingen niet; met verdubbelde flagen floeg hy Ariel en Arioc, en voor zyn vlammend zwaard viel de woedende Ramiel neder.

Van duizenden zoude ik kunnen verhalen en hunne namen hier op aarde vereeuwigen; doch de zalige engelen, vergenoegd met hunnen roem in den hemel, verlangen dien der menfchen niet. Ook onze wederparty is wonderbaar in magt en heldendaden, en zeer begerig naar roem; doch uit den hemel en de nagedachtenis der heiligen gebannen, blyven hunne namen in de vergetelheid begraven. De fterkte, van waarheid en gerechtigheid gefcheiden, verdient wel verre van roem, hoewel zy eerzuchtig daar naar ftreeft en zich eenen naam wil verwerven, niets dan fchande en fmaad. Eene eeuwige ftilzwygenheid hunner daden, is dus een gedeelte hunner verdoemenis,

De magtigsten nu verslagen zynde, weken de waggelende benden; woeste verstrooijing en wanorder drong thans in hunne gelederen; men zag den bodem alom met gebroken wapenen bezaaid, en wagens, en ruiters, en vuur schuimende rossen, lagen gestort over elkander; zy, welken nog stonden, weken afgemat tot het leger van Satan, dat gedeeltelyk moedeloos zich nog verweerde, of gedeeltelyk door de bleke vrees vermeesterd, schandelyk vlood, en voor de eerstemaal met angst en gevoel van smart wierd getroffen. Tot dit onheil bragt hen de zonde der ongehoorzaamheid, en voor dit ogenblik waren zy onvatbaar voor vrees, voor vlucht, en voor smarten. Geheel anders was het gesteld in het leger der heiligen; niet te verwonden en ondoordringlyk gewapend, stonden zy onwrikbaar in hunne gesloten gelederen. Alleen hunne getrouwheid, hunne onschuld, en hunne gewillige gehoorzaamheid, gaf hun deze grote voordeelen boven hunne vyanden. Onvermoeid en niet vatbaar voor pynen door verwonding, stonden zy te midden van 't gevecht, hoewel door het geweld der muitelingen uit hunne plaats verzet.

Thans begon de nacht zynen loop, en de duisternis over den

hemel zich uitspreidende, gebood deze eenen aangenamen stilstand van wapenen, en bragt het hatelyk krygsgedruis tot zwygen. Door de donkere wolken omvangen, weken verwinnaars en verwonnelingen terug. Op het bevochten slagveld legerden zich Michaël en zyne zegepralende engelen, en stelden hunne wachters, Cherubims vuurvlammen gelyk, aan alle kanten uit. Aan de andere zyde verdween Satan met zyne muitende legers in de duisternissen van den nacht; rusteloos riep hy de hoofden te midden der duisternis tot eene raadsvergadering byeen, en met eene tomeloze stoutheid sprak hy hen op de volgende wyze aan:

ô Gy, thans in het gevaar beproefde vrienden! hoe vele proeven hebt gy gegeven, dat in de wapenen onverwinnelyk, gy niet slechts de vryheid, eene der minste vorderingen, maar het geen wy nog verder bejagen, de eer, de heerschappy, en eenen eeuwigen roem waardig zyt; immers éénen dag, [en wanneer éénen dag, waarom dan niet eeuwige dagen] hebt gy in een twyffelachtig gevecht u tegens de magt van den Heer des hemels verzet, die zyne magtigste benden tegen ons afzond in den waan van ons aan zynen wil te onderwerpen.

Dit echter is hem mislukt. Dus gebrekkig in het toekomende te voorzeggen, mogen wy te recht aan zyne alwetenheid twyfelen. Het is waar, minder ſterk gewapend dan de zynen, leden wy eenig nadeel en eenige pynen tot dus verre ons onbekend, maar naauwlyks kenden wy die ſmarten of terſtond wierden zy veracht. Sints weten wy dat deze hemelſche zelfſtandigheden onvergangelyk en aan dodelyke toevallen niet onderworpen zyn, en hoewel met wonden doorboord, terſtond weder ſluiten en door aangeboren vermogen genezen. Zo gering dan dit kwaad is, zo gering zal ook de genezing daartegen zyn. Mogelyk dat betere ruſtingen, ſterker wapenen in een tweede gevecht ons meer voordeel en den vyand meer nadeel toebrengen, of ten minſten dat geen evenredigen, wat zy ſlechts door toeval boven ons bezaten. Of nog eene andere verborgene oorzaak hen dapperder maakte dan wy, zal een vlytig onderzoek en nadenken zeer gemaklyk ontdekken, doordien onze geest nog ongehinderd kan denken, en ons opgeklaard verſtand nog geen nadeel geleden heeft.

Satan zat neder, en Nisroc de voornaamſte onder de voorſtendommen ſtond gelyk een ontvlodene uit een gruwzaamge-

vecht, vreesselyk afgemat, met gebroken wapenen en een ontsteld gezicht in de vergadering op, en gaf den koning der afvalligen het volgend antwoord:

Verlosser van nieuwe heren en geleider tot het vry genot van ons recht op de Godheid; in waarheid, het is zelfs voor Goden zwaar, en de stryd te ongelyk, om onder smarten met die genen te stryden op welken de pynen niets vermogen. Uit dit kwaad moet onze ondergang volgen. Wat vermag dapperheid en onverwinbare sterkte wanneer zy gefolterd door onderdrukkende pynen, de hand van den magtigsten doet verslappen. Mogelyk dat wy het gevoel van vermaak konden ontberen en echter zonder krenking een gerust leven leiden; maar de smart is eene wezentlyke ellende, het ergst van alle kwaad, en ten toppunt geklommen, overwint zy zelfs het geduld. Hy derhalven welke het middel kan uitvinden, hoe wy meer versterkt onze nog ongewonde vyanden beschadigen of ons met gelyksoortige goede wapenen kunnen beschermen, verdient in waarheid niet min dan wy voor onze bevryding verschuldigd zyn.

Waarop Satan met geruste blikken hernam:

Wat gy te recht zo nodig denkt voor onze welvaart is reeds

uitgedacht door my. Wie onzer die de luisterryke oppervlakte van deze allerhoogste vloeren die wy bewonen, beschouwt; dit vaste land van den uitgestrekten hemel met planten, vruchten, bloemen, Ambrosia, edelgesteenten en goud versierd; wiens oog loopt zo oppervlakkig over alle deze dingen heen, dat hy niet nadenke, waaruit zy diep onder den bodem voortspruiten? deze is eene donkere en ruwe stoffe uit geestige en vuurdeelen geboren, die door de lichtstralen des hemels beroerd en gekookt in de blinkendste schoonheid voortschiet, en zich in het levend licht ontwikkelt. Deze stoffe zal ons de diepte uit hare duistere geboorteplaats, zwanger met onderaardsche vlammen, opgeven; als dan in holle, lange en ronde werktuigen ingeperst, en aan het luchtgat door het vuur geraakt, zal zy zich woedend uitspreiden, en van verre met donderend geluid, volle schalen van ongeluk onder onze vyanden werpen; hen verpletteren, en alles wat ons tegenstaat vernield worden; ja zy zullen vreezen dat wy den Donderaar zyne eigen verschrikkelyke wapenen hebben ontnomen. Niet lang ook zal deze toebereidende arbeid duuren; eer nog de dag aanbreekt zal hy naar wensch geëindigd zyn. Hy leeft intusschen, ver-

bant uwe vrees, waar het overleg zich by de sterkte voegt, houdt daar niets voor te zwaar en wanhoopt nog minder.

Hy eindigde; zyne woorden wekten hunnen zinkenden moed, en bliezen de laatste vonken van hoop weder by hun aan. Allen bewonderden de vinding, en hoewel niemand op een zodanig denkbeeld gekomen was, dacht een ieder hunner nogthans zeer gemaklyk, het welk den meesten, alvorens het gevonden was, als onmooglyk had toegeschenen. Mogelyk zal in de toekomst, wanneer nimmer de boosheid alom zich vermenigvuldigt, een van uw nageslacht tot kwaaddoen genegen, of door eene duivelsche ingeving aangeblazen, een soortgelyk werktuig uitvinden, om de zonen der menschen wegens hunne zonden te straffen, als hunne denkbeelden op kryg en moord zich scherpen.

Thans, na geëindigden raad spoeden allen geredelyk tot dezen arbeid; niemand stond lange te overpeinzen; talloze handen waren ter hulpe uitgestrekt. Ogenblikkelyk was de bodem des hemels opgegraven, en diep in denzelven zagen zy de grondstoffe der natuur in hare ruwe ontfangenis. Hier vonden zy het zwavelig en salpeterig schuim; mengden het

onder elkander en vormden het, gekookt en gereinigd tot zwarte korrels, welken in eenen hoop op elkander gestort wierden. Anderen groeven zeer diep naar verborgene aderen van metaal en steenen, [ook die bodem heeft diergelyke ingewanden] waaruit zy hunne werktuigen en kogels goten, welken de verwoesting met zich voerden; anderen voorzagen zich van brandbare roeden die op de minste aanraking ontvlamden. Dus bragten zy heimelyk in de duisterheid van den nacht, voor het ryzen van den morgen alles ten einde, en stelden onbespied met stilzwygende voorzichtigheid alles in behoorlyke order.

Naauwlyks verscheen de aangename morgen aan den hemel, of de zegepralende Engelen rezen op, en vroeg wierd de trompet te wapen roepende, gestoken; weldra stonden deze schitterende scharen in gouden rustingen onder de wapenen gereed; anderen zagen van de dagende bergen in het ronde, terwyl eene ligt gewapende bende alle de kusten, alle de streken bespiedt om den vyand te ontdekken; zynen afstand, zyne plaatsing te kennen; werwaards hy gevloden, of hy ten stryde in aantocht was, of waar hy vertoefde. Welhaast ontmoeteden zy hem met golvende vanen, langzaam doch in digte ge-

sloten gelederen niet verre van hun in beweging; waarop Zophiel, een der snelst gevleugelde Cherubims met snelle vleugelen terug ijlde en te midden der lucht met luider stemme hun toeriep:

In de wapenen stryders, in de wapenen! de vyand die wy dachten gevloden te zyn, rukt aan, en zal ons heden een lang najagen besparen. Denkt niet dat hy ons zoeke te ontwyken; hy nadert gelyk eene dikke wolk, en in zyn gelaat zie ik standvastigheid en verzekering geprent. Dat een ieder het diamanten harnas wel vast gorde; den helm opzette, en het ronde schild aangrype om borst of hoofd te dekken; want denkelyk zal deze dag genen stofregen, maar eenen loeyenden orkaan van pylen met vuur bezwangerd, nederstorten.

Dus verwittigde hy de zynen; wel dra stonden zy gereed en niets verhinderde hen; zonder vrees en in volle slagorde trokken zy voorwaards, toen reeds de vyand met verdubbelde schreden en eene sterke magt hoogmoedig nader rukte, en zyne duivelsche werktuigen, aan alle zyden met talloze benden digt ommuurd, voortsleepte, om het bedrog te verbergen. Nu hielden beide legers stil in elkanders gezicht, als Satan plotslings aan de spits der zynen verscheen, en met luider stemme beval hy:

Voorhoede opent u ter rechte en ter linker zyde, opdat allen die ons haten, zien mogen, hoe wy vrede en vergelyk zoeken en met open boezem gereed ſtaan hen te ontfangen, wanneer deze aanbieding hunne goedkeuring wegdraagt en zy den rug ons niet toekeren; daarvoor echter vrees ik. Doch de hemel zy getuige; wees getuige hemel, wanneer wy terſtond onze voorſtellen opentlyk zullen uiten. Gy, die daartoe aangeſteld zyt, voldoet wat u is opgedragen; roert kortelyk de gewigtige punten aan en luide dat een ieder dezelven kan horen.

Dus ſpotte hy met dubbelzinnige woorden, en had naauwlyks geſproken, wanneer zyne legioenen zich rechts en links openend, naar beide de vleugels aftrokken. Een zeldzaam verſchynſel opende zich toen aan ons gezicht; wy zagen drie reyen pylers hoog op raderen gelegd, want zy ſchienen pylers of uitgeholde ſtammen van eiken of dennen van hare takken beroofd, en in woud of op bergen geveld; hare zelfstandigheid was van koper, yzer of ſteen; en hare trompen gaapten ons aan gelyk een verſchrikkelyke afgrond. Achter ieder van deze ſtond een Seraph, en zwaaide in zyne hand eene aan de ſpits brandende roede. Intuſſchen ſtonden wy, hoewel niet lang, in twyffel.

volle diepe gedachten; want plotslings strekten de Serafs hunne roeden, en lagen dezelven voorzichtig op eene enge opening. Plotslings stond de gehele hemel in vlammen, en terstond daarna met eenen dikken rook omhuld, gespuwd uit de diepe trompen dezer werktuigen; de lucht scheurde tot in haar binnenste door dit vreesselyk gebrul, terwyl de duivelsche kunsttuigen, afschuwelyk uitbraakten wat zy hadden ingezwolgen, geketende donderkloten, en eene hagelbui van yzeren kogels; die gemunt op het zegepralend leger, met zo afgryslelyk eene woede in het zelve wierd geworpen, dat wien zy troffen, niet vermogt te blyven staan. Hoewel anders onwrikbaar gelyk eene rots, vielen engelen en aartsengelen thans by duizenden over elkanderen op den bodem neder, en om zo veel eerder door hunne wapenen; ongewapend hadden zy als geesten, den val door een spoedig wenden of samentrekking hunner lichamen zeer gemaklyk kunnen vermyden. Maar thans volgde eene woeste verwarring en gedwongene verstrooying. Het baatte hun niet dat de geslotene reien zich openden. Wat zouden zy doen? wanneer zy aanrukten, zou een herhaald terug dryven en eene twede overhoopwerping hen slechts meer be-

ſpottelyk en by hunne vyanden belachelyk maken. Want eene tweede rei van Seraphynen ſtond reeds in hun gezicht gereed, om eene tweede laag van donderkloten op hen te doen werpen; en als verſlagen het ſlagveld te ontvluchten, werd nog meer door hun veraſſchuwd.

Satan beſchouwde hunnen ſtand, en ſprak dus ſpottende met zyne medegenoten;

Waarom myne vrienden, komen deze trotſche verwinnaars niet nader? voor weinig tyds naderden zy hoogmoedig; en toen wy gereed ſtonden hen wel gemoed en met een vrolyk gelaat te ontfangen, [wat vermogten wy meer?] hun de punten van overeenkomst in ſterke uitdrukkingen toezonden; veranderden zy terſtond hunne denkwyze; vluchten weg, en maken zeldzame ſprongen, als wilden zy danſſen. Doch hunne gebaarden ſchenen voor eenen dans buitenſporig en wild, mogelyk uit blydſchap wegens onze voorſlagen; echter vermoede ik hen tot eenen ſpoedigen byval te kunnen dwingen, wanneer die nog eenmaal door hen gehoord wierden.

Bilial antwoordde hem in dien zelfden ſpotachtigen toon;

De uitdrukkingen, Veldheer, welken wy hun zonden, dra-

ten uitdrukkingen van gewigt, zwaar van inhoud, en hadden eenen fterken indruk. Zo veel wy bemerkten, verwekten zy diepe nagedachten, en velen hunner waggelden. Wie dezelven volkomen ontfangt, heeft zyn verftand van het hoofd, tot de voeten benodigd. Niet wel verftaan, bezitten zy de deugd van ons te tomen, wanneer onze vyanden niet recht op voort wandelen.

Dus ftonden zy onder zich vol van trotschheid te fpotten; in hunne gedachten was geene twyffeling meer wegens hunne zegepraal; zy waanden het gene moeite, den Almagtigen door hunne uitvindingen gelyk te zyn; maakten uit zynen donder een fpel, en belachten zyne legers, doordien zy een ogenblik in verwarring ftonden. Doch niet lange ftonden zy dus; hunne gramfchap rees, en deed hun wapenen uitvinden, met welken zy de verfchrikkingen der helle nadrukkelyk zouden tegen gaan. Terftond wierpen zy hunne wapenen weg, en [befchouw de uitmuntende fterkte door God in zyne engelen gelegd] liepen fpoedig, gelyk de treffende blikfem naar de bergen; [want de aarde heeft haar afwisfelend genoegen, hetwelk uit bergen en dalen beftaat, van den hemel.] Zy vlogen derwaards; maakten hunne wortelen rondsom los; ontrukten de vastgeplante

bergen met hunnen gehelen last van ſteenrotzen, ſtromen en wouden uit hunne ſtandplaats, en die by hunne lommerryke kruinen aangrypende, droegen zy dezelven op hunne handen. Nu waarlyk overviel verbazing en ſchrik het wederſpannig leger, het welk thans de omgekeerde bergen zo gelyk tegen hen aangekomen, op de driedubbelde rei hunner vervloekte werktuigen nederſtorten, en al hun vertrouwen onder het gewigt dezer bergen diep begraven zag. Daarop zagen zy zich zelf aangegrepen; verbazende voorgebergtens, naar de hoofden der afvalligen geſlingerd en de lucht verduisterende, wierpen gehele gewapende legioenen omverre. Hunne wapenrustingen vermeerderden hunnen jammer; zy kneusden en verpletterden hunne leden, waarvan onbarmhartige pynen het gevolg waren, die hun, door langduurige worſteling, aleer zy zich aan die gevangenis vermogten te ontrukken, vele kermende zuchten afperſten; want hoewel geesten van het zuiverst licht, [weleer van het zuiverst,] hadden nogthans hunne zelfſtandigheden zeer veel van die zuiverheid verloren.

Nu namen de vyanden, dit voorbeeld volgende, tot diergelyke wapenen hunne toevlucht, en rukten de naastgelegen

bergen van hunne grondvesten. Dus gierden in het midden der lucht de bergen voorby de bergen, welken met een gruwzaam slingeren gintsch en derwaards wierden geworpen, en onder dezelven als begraven, vochten zy in vreesselyke schaduwen. De helle kraakte aan alle kanten; de oorlog scheen een burgerlyk vermaak tegen dit oproer; de eene afschuwelyke verwarring rees uit de andere, en de hemel ware thans in puin verkeert en met gruis bedekt, had niet de Almagtige, waar hy in het heiligdom des hemels zeker zit en de zaken in hare verbindtenis beschouwt, dat oproer vooruitgezien en voorbedachtelyk toegelaten, om dus zyne grote oogmerken te vervullen; om zynen gezalfden zoon door de wraak aan zyne vyanden te verheerlyken, en openbaar te maken dat alle magt aan hem was afgestaan. Daarom sprak hy zynen zoon, den deelgenoot van zynen troon, op deze wyze aan;

Uitstraling van myne grootheid! zoon, in wiens aanschyn het onzichtbare zichtbaar gezien wordt; wat ik ben door het vermogen van God te zyn; door wiens hand ik alle myne besluiten ter uitvoer breng; twede almagt; twee dagen zyn thans verlopen; twee dagen, gelyk wy de dagen des hemels tellen,

ſints Michaël en zyne legers zyn uitgetrokken, om deze ongehoorzamen te beteugelen; verſchrikkelyk was hun gevecht, gelyk zulks zyn moest, daar twee diergelyke vyanden elkander gewapend tegentraden. Ik liet hen beiden over aan het lot des ſtryds, en gy weet dat zy in hunne ſchepping elkander gelyk waren; uitgenomen dat de zonde reeds eene onmerkbare ongelykheid in hun gewrocht heeft, heb ik hun gericht tot dus verre uitgeſteld; van daar dat hunnen kryg eindeloos zyn moest, en nimmer uitgang wachten kon. De vermoeide kryg beſtond alles wat de kryg vermogt, en ontbreidelde de tomeloze razernijen; wy zagen haar met bergen als met gewone oorlogstuigen gewapend. Dit vormde in den hemel eene wilde verwoesting, en dreigde alles met een naderend gevaar. Aldus zyn er twee dagen verlopen, de derde dag zy de uwe; voor u heb ik denzelven bepaald, en den kryg zo lange gedoogd, opdat de roem, denzelven te eindigen de uwe zyn mogt, doordien niemand dan gy dezen vreesſelyken oorlog kan ten einde brengen. In u heb ik dit onmeetbaar vermogen en deze deugd gelegd, opdat alles in den hemel en in de helle moge weten, dat uwe magt niet is te evenaren. Ik heb dezen kwaadaartigen twist aldus

bestierd, opdat openbaar wierd, dat gy de waardigste waardt om erfgenaam te zyn van alle dingen; door de heilige zalving koning en erfgenaam te zyn van het door u verdiend recht. Ga dan, gy magtigste in de magt van uwen vader; bestyg mynen wagen; bestier de snelle raderen die de grondvesten des hemels doen zidderen; neem alle myne wapenen, mynen boog en mynen donder; gord myne almagtige wapenrusting aan, en hang myn zwaard aan uwe sterke heupen; vervolg deze zonen der duisternis; dryf hen verre van alle de grenzen des hemels tot in den uitersten afgrond; laat hen aldaar God en Messias, hunnen gezalfden koning, versmaden.

Dus sprak hy, en de glans zyner heerlykheid straalde in vollen luister op zynen zoon; deze drukte de volheid zynes vaders volkomen onuitsprekelyk uit, en de godheid van den zoon antwoordde:

ô Vader! ô opperste onder alle hemelsche tronen! ô eerste, hoogste, heiligste, allervolmaaktste! altoos hebt gy getracht uwen zoon, in u te verheerlyken, gelyk dan niets billyker is dan dit; dit is mynen roem ter eere, en myn volmaaktst welbehagen, dat gy aan my een welgevallen hebt; dat gy verklaart uwen

wil volvoerd te zien, welken te vervullen myne grootste wel-lust is. Scepter en magt door u my geschonken, neem ik aan, en zal dezelven nog vrolyker weder afstaan, wanneer gy eindelyk, en ik in u: voor eeuwig, en in my allen, welken gy lief hebt, alles in allen zyn zult. Maar ik haat die genen welken gy haat, en kan uwe verschrikkingen aan my nemen, gelyk ik uwe godheid aan my neme, als uw evenbeeld in alle dingen; en thans met uwe magt gewapend, zal ik den hemel welhaast van oproerlingen zuiveren, en die genen tot de pynelyke woonplaatze hun toebereid, tot de ketenen der duisternis en tot den worm die nimmer sterft, ten afgrond dryven, die zich aan uwe bevelen dorsten onttrekken, welken te gehoorzamen de zaligheid volkomen uitmaakt. Dan zullen uwe heiligen, onvermengd, verre van de onreinen verwyderd, uwen heiligen berg omringen; u oprechte Hallelujah's; feestgezangen en lof en prys toezingen, en ik hun opperhoofd met hun.

Dus sprak hy, boog zich over zynen scepter, en rees op van de rechter hand der heerlykheid waar hy zat. Thans begon de derde heilige morgen aan te breken, en daagde door den hemel. De wagen der vaderlyke godheid ruischte met het geraas van wer-

doorwinden hadet; rad in rad, niet voortgetrokken, maar zelf met geest bezield, wierpen loeiende en digte vlammen uit, en waren verzeld door vier Cherubs. Ieder hunner had vier bewonderenswaardige aangezichten; hunne lichamen waren geheel met ſtarren, hunne vleugelen geheel met ogen bezet; de raderen hadden ogen van Beril, en rennende vuuren gloeiden tusſchen dezelven. Boven hunne hoofden was een chryſtallen uitſpanſel, waarop een troon van Saphieren, ingelegd met zuiveren barnſteen en met de verwen van den regenboog. In eene hemelſche ſchitterende wapenrusting van ſtralenden Urim, een goddelyk werkſtuk, ſteeg hy op den wagen. Aan zyne rechte zyde zat de overwinning met adelaars vleugelen; zyn boog en koker met verſchrikkelyke donders gevuld, hing hem ter zyde; en rondsom hem wentelden zich woeste ſtromen van rook, ſtrydende vlammen en gruwzame vonken. Verzeld van tienduizend maal duizend heiligen kwam hy opgetrokken; zyne aankomst ſchitterde van verre, en twintig duizend wagens van God [ik hoorde hun aantal] omgaven hem aan elke zyde. Op de vleugelen der Cherubim voer hy langs den prachtigen chryſtallen hemel, op eenen troon van

saphiren, wyd en verre straalende. De zyden zagen hem 't eerst. De grote schitterende banier van Messias, zyn teken in den hemel, wierd door engelen getoortscht, en eene onverwagte vreugde verraschte hen. Terstond stelde Michaël zyn leger onder zyne bevelen, het welk aan beide vleugelen digt om hem gesloten, onder deszelfs opperhoofd als in één lichaam vereenigd stond. Goddelyke magt baande voor hem zynen weg; de uitgestrekte bergen begaven zich op zyne bevelen weder naar hunne plaats; zy hoorden zyne stemme, gehoorzaamden gewillig; de hemel vernieuwde zyn vorig gelaat, en berg en dal lachten met frissche bloemen.

Dit zagen de ongelukzalige vyanden, maar stonden verstokt, herzamelden hunne zinneloze heiren tot een oproerig gevecht, en ontfingen van de vertwyffeling hunne hoop. Kon in hemelsche geesten eene zodanige verkeerdheid wonen! Doch welke tekenen zyn genoegzaam om hovaardigen te overtuigen; en welke wonderen, om hardnekkigen te bewegen? wat het meest tot zug brengen moest, verhardde hen; het zien zyner heerlykheid griefde hen; dit gezicht ademde nyd en afgunst, en strevende naar zyne hoogte, herstelden zy hunne slagorden, vertrouwen-

te door geweld of bedrog voordeelen te behalen, en eindelyk op God en Messias de overwinning te bevechten, of neder te storten in het uiterste verderf. Thans stonden zy tot den laatsten veldslag gereed, te trotsch om te vluchten of uit vreze terug te wyken, en de grote Zoon Gods sprak alle zyne legers op beide de vleugelen, aldus aan:

Staat hier in uwe schitterende slagordens, gy heiligen, en gy gewapende engelen, blyft hier staan, en rust heden van den stryd. Getrouw is den kryg door u gevoerd, hy was aangenaam voor God, en gy waardt onbevreesd in zyne rechtvaardige zaak. Naar uw vermogen hebt gy onverwinnelyke daden verricht; doch de straf van dit gevloekte rot behoort aan eene andere hand; de wraak is zyn, of den genen, welken hy alleen ten dien einde benoemd heeft. Tot den arbeid van dezen dag is geenzints een groot aantal of eene grote menigte bestemd. Staat slechts en beschouwt den toorn Gods, welken hy door my op de goddeloozen uitstort. Niet u, maar my hebben gy versmaad en nog meer benyd; tegen my is alle hunne woede gekeerd, doordien de vader aan wien het opperste ryk in den hemel, de magt en roem toebehoort, my ingevolge zynen

wil, geërd heeft. Daarom heeft hy hunne verdoemenis aan my in handen gegeven, opdat zy hunnen wensch mogen vervuld zien, om met my eenen ftryd te beproeven, en te beslissen wie de fterkfte moge bevonden worden, zy alle te famen of ik alleen tegen hen, doordien zy van de fterkte alles afmeten, om andere verdienften niet yveren, en weinig acht flaan wie in andere zaken uitmunt. Eene andere ftryd verwaardig ik hen niet.

Dus fprak de zoon, en zyne trekken wierden in grimmigheid veranderd, te vreesfelyk om dezelve te kunnen aanfchouwen, en vol van gramfchap wendde hy zich tot zyne vyanden. Op eenmaal fpreidden de vier Cherubims hunne geftarnde wieken uit, en de raderen van zynen wagen rolden gelyk het gedruis van eenen donderenden waterval, of van een talryk leger. Zwart gelyk de nacht rukte hy zyne goddeloze vyanden tegen; onder zyne brandende raderen beefde de anders vast gegronde Empyreïfche bodem alom, alleen de troon Gods ftond onbeweeglyk. In een ogenblik was hy in het midden hunner; tienduizend donders nam hy in zyne rechte hand, en dezen, met een onuitfpre-

kelyk geweld tot hun uit gezonden, boorden wonden in hunne zielen. Verstyfd van schrik, gaven zy allen tegenstand, allen moed verloren. Hunne ydele wapenen vielen uit hunne handen. Hy rende over schilden en helmen; over geheilde hoofden van tronen en magtige, thans op den bodem geworpen Seraphynen, die wenschten, dat de bergen weder op hen mogten geworpen worden, om hen voor zyne gramschap te beschermen. Niet minder vernielend vlogen de schichten van beide de zyden der vier Cherubim met de vierdubbelde aangezichten, welken overal met ogen bezet waren, en van de levendige raderen, op dezelfde wyze, met menigvuldige ogen bezet. Een eenig geest heerschte in hen, uit elk dezer ogen schoot eenen treffenden blikfem, en wierp onder de vervloekten een verteerend vuur, hetwelk alle hunne sterkte deed verwelken, hunne gewone levendigheid in hen uitdroogde, hen uitputte, geestloos maakte, en ter nedersloeg. Nogthans besteedde hy niet de helft van zyne sterkte, hy dempte den geworpen donder te midden van zyne vaart; niet willens om hen te verdelgen, maar uit den hemel te verjagen. Hy richtte de nedergeslagenen weder op, dreef hen digt in een gedrongen, gelyk een

kudde bokken of bevreesde schapen, wezenloos door den donder, voor zich heen; en vervolgde hen met verschrikkingen en razernijen tot aan de grenzen en Chrystallen muuren des hemels, welken wyd naar binnen openrollende, eenen vreeslyken afgrond in eene woeste en ledige diepte vertoonde.

De hel hoorde dit onverdraaglyk geweld; de hel zag den hemel uit den hemel nederwerpen, en ware van schrik gevloden, wanneer het onveranderlyk noodlot zyne duistere grondvesten niet veel te diep gelegd, en te sterk gevestigd had. Negen dagen vielen zy; de gemengde Chaos brulde; eene tiendubbelde verwarring waarde by dezen val door zyne anarchie, en deze ontzettende vlucht doorwoelde hem met dreigende vernieling. De gapende hel ontfing eindelyk het uitgeworpen léger, en sloot zich achter hetzelve; de hel, voortaan de woning dier ellendigen, het huis van pynen en smarten. De hemel, thans van oproerlingen ontlast, weergalmde van genoegen, herstelde spoedig de opening in zyne muuren, welke terugkeerde, van waar zy zich gewenteld had.

Thans keerde Messias alleen de verwinnaar zyner verdelgde vyanden, op zyne zegekar terug; alle zyne heiligen, stilzwy-

gend de ooggetuigen zyner almagtige daden; trokken hem juichend te gemoet; in hunnen optocht met palmtakken beschaduwd, zong iedere blinkende orde haar zegezang. Hem bezongen zy als de zegepralende koning, als zoon, erfgenaam en opperheer, wien het ryk gegeven is als de waardigste om te heerschen. Aangebeden en in zegepraal trok hy midden door den hemel in de hoven en in den tempel van zynen almagtigen Vader, gezeten op zynen troon in de hoogte; deze ontfing hem in zyne heerlykheid, waar hy thans aan de rechter hand der zaligheid gezeten is.

Op deze wyze heb ik u de dingen in den hemel door de dingen der aarde, volgens uwe begeerte afgeschilderd, om dus door het gebeurde u te waarschouwen, en u dat geen geopenbaard, wat aan het menschelyk geslacht had kunnen verborgen blyven, de voorgevallen twist namentlyk en de tweedracht in den hemel tusschen de heïren der engelen, en den diepen val van hun welken door trotschheid aangeblazen met den Satan samenspanden; hy benydt uwen staat, en beraamt alle middelen om ook u tot ongehoorzaamheid te vervoeren, om u van alle zaligheden beroofd, zyne straf, eeuwige ellende, met hem te doen

delen; zie daar zyn eenigfte troost, zyne zoetfte wraak; om den Allerhoogften te befpotten, wanneer hy eenmaal eenen medegenoot in zyne ellende zou kunnen winnen. Geef aan zyne verzoekingen geen gehoor, en waarfchuw de minder fterke. Het verfchrikkelyk voorbeeld der ongehoorzaamheid, door my u voorgedragen, ftrekke u tot eene leere; zy hadden vast kunnen ftaan, en nogthans zyn zy gevallen. Denk daaraan, en vrees voor overtreding.

Einde van het zesde Gezang.